

A Velenga Kamumu ne Isu Kristo i Herea e Ioanes

A Nita Vakalohoka

A Velenga Kamumu iea i uka ma i taki tala ne rei i herea. Pali paru hosi e huriki ri luhoi ra murimuri e Isu i ngaru hatekea (13:23; 19:26; 20:2; 21:7,20), ia kunana i masia a nugumaheto o Rom i padia e Isu na maheto (19:34-35). Ne sapta 21, a bakovi iea kunana i takitala ne ia kunana ra viri i herea a Velenga Kamumu iea (21:24). I paru hosi e huriki ri luhoia a bakovi iea e Ioanes kunana, re tune Sebedi. Pali pololilo na hinere, i uka ma ni here e rei muholi i herea a Velenga iea.

E huriki ala kupo ri luhoia a puhu na hinere iea, ta ni here muga na pida 100 AD, muri na Velenga Kamumu ranga ni here. Pali e huriki ranga ri luhoi ni here muga na pida e 70 AD, muga ne Ierusalem ni ratapile.

I mata manga a Velenga Kamumu iea ni here o Epesus.

A Velenga Kamumu iea ni here ni vakarike a hatene huriki ri gi luhoi torea e Kristo, ri gi koku rike na ni luhoi tora. Ne 20:31, i taki ni here puru a nuverei na maka nivakasiri, ge rata e huriki ri gi luhoi torea e Isu ia e Mesaia, “mu gu luhoi torea e Isu ia e Kristo, a Tuna Vure. Lakea na tahuna mu luhoi tora, bara mu bole a nimahuri vakaroro na rana.” I uka ma ni lohoka vona ni here lakea ne huriki a Iuda, o e huriki i uka ma ria a Iuda.

A Nita i Bakovi

1 ¹“Hosi na nidoko na hunu a malala, a Nita i made pali. A Nita i made turana Vure. A Nita ia a Vure. ²Hosi na nidoko na hunu a malala, i made pali turana Vure.

³^bNa limana Nita iea kunana, a Vure i ratarike a maki lobo. I uka tara maki ge bele na dala ranga, a maki lobo i bele kunana na limana. ⁴“Ia

^a 1:1 Ion 17:5; 1Ion 1:1-2; Kap 19:13 ^b 1:3 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Hib 1:2 ^c 1:4 Ion 5:26

a vuhuna a nimahuri. A nimahuri iea i vakapalala e huriki a bakovi a ngatavine. ⁵^dA nipara iea i para na hini uvo, a uvo i uka ma i kavitagua.^e

⁶^fA Vure i rudu vilia tara bakovi, a rana e Ioanes. ⁷I valai ge vakalongo e huriki vona a nipara iea, ri gi luhoi torea. ⁸Pali e Ioanes i uka ma ia a nipara iea. I valai kunana ge vakalongo e huriki na nipara iea.

⁹^gA nipara muholi, ra i vakapalala e huriki lobo, ta ge valai na malala. ¹⁰A nipara iea, na limana Vure i ratarike a malala. Pali na tahuna i luve na malala, e huriki na malala i uka ma ri matakilalea. ¹¹I luve ne huriki a viri vona, pali i uka ma ri taguia. ¹²Pali e huriki ri taguia, ri luhoi tora ia, i rata ria ge ria e huriki a tuna Vure. ¹³^hE huriki nga ria a tuna Vure, i uka ma i ramai a darane kinane ria o ne tamane ria, o na ningaru na kakaina viri, o na ningaru na bakovi. A Vure kunana i rata ria ge ria e huriki e tuna.

¹⁴ⁱA Nita i bele manga a bakovi, i made turane hita. Mi masia a bagetuanga vona, a bagetuanga ne Tuna a Madiva, ra viri i valai ne Tamana. Ia a mari ni dodo, a mari ni ta muholi.

¹⁵E Ioanes i vakalongo e huriki, i gale tala, i ta maea, “Ia ra bakovi a taki muga mua vona ge muri valai nau, i dagi hateka nau, a vuhuna i made hosi na tahuna iau i uka ma ni poda ma.” ¹⁶A naro kamumu vona i dagi hateka. Balaka kupo i rata kamumu hita. ¹⁷^jA Vure i habi polo ne Moses a vinara, i habi ne hita. Pali a naro kamumu, a nita muholi, a Vure i habi polo ne Isu Kristo, i habi ne hita. ¹⁸^kI uka tara viri ge masia a Vure. Pali a Vure Kikeri, ra i made tabukoi ne Tamana, ia kunana i vakasiri a Vure ne hita.

E Ioanes a Mari ni Vahilolo (*Mateo 3:1; Markus 1:4; Lukas 3:1*)

¹⁹Iea ngane a ngavane Ioanes i ratea na tahuna e huriki a Iuda o Ierusalem ri rudu e huriki a prister, e huriki a Levi, ri gi nanea e Ioanes ia e rei muholi. ²⁰Lakea e Ioanes i uka ma i ruhuloloa tara ngava. I ta kavakava ne ria, i ta maea, “Iau, i uka ma iau e Kristo.”^l

²¹^mLakea ri nanea, “Pali ioe e rei ke? Ioe e Elaisa?”

I lavuni, i ta maea, “I uka.”

Lakea ri nana tabua, “Pali ioe e rei? Ioe ra propet ta ge valai?”

I koli, i ta maea, “I uka.”

²²Lakea ri nana tabua, “Pali ioe e rei muholi? O vakalongo mia mi gi hamule, mi gi vakalongo e huriki ri rudu mia. O taki ioe, ge ioe e rei muholi?”

^d 1:5 Ion 3:19 ^e 1:5 A ngava ‘e kavitagua’ na nita Grik i tahoka a pelegona i rua. A pelegona tara i manga i ‘kavitagu.’ A pelegona tara i manga i ‘matakilala.’ ^f 1:6 Mat 3:1; Luk 1:13-17,76 ^g 1:9 Ion 8:12 ^h 1:13 Ion 2:11; 3:3-6; 1Pe 1:23 ⁱ 1:14 Pili 2:7

^j 1:17 Nim 34:28; Rom 6:14 ^k 1:18 Nim 33:20; Ion 6:46; 1Tim 6:16 ^l 1:20 A ngava e ‘Kristo’ na nita Grik i maea, ‘A viri a Vure i vulakia.’ ^m 1:21 Vin 18:15,18; Mat 11:14

²³ Lakea e Ioanes i koli, i ta maea, “Iau a lohona viri i gale dagi na robo, a ta maea, ‘Mu kado a dala ne Bakovi Dagi,’ i manga a ngava e Isaia, a propet, i taki hosi.”

²⁴ E huriki ranga, e huriki a vinuru ne huriki a Pariseo, ²⁵ ri nanea, “O taki ioe, ta i uka ma ioe e Kristo, i uka ma ioe e Elaisa, i uka ma ioe a propet tara. Pali i navai o vahilolo e huriki?”

²⁶ Lakea e Ioanes i koli, “Iau a vahilolo e huriki na naru. Pali a viri tara i pesi turane mua, i uka ma mu lohoka vona. ²⁷ A bakovi iea bara i muri valai nau. Iau i uka ma a bakovi kamumu, ga puga vuroki a mota na vahapolo vona.”

²⁸ A maka naro nga ri bele o Betani, na gagana naru e Iordan, na tabeke e Ioanes i vahilolo e huriki vona.

A Tuna Sipsip na Vure

²⁹ Na parava muri e Ioanes i masia e Isu i laho valai vona. Lakea i taki e huriki, i ta maea, “Mu mata lakea, mu masia a Tuna Sipsip na Vure, ra viri i puga vuroki a naro hale ne huriki na malala! ³⁰ Ra bakovi iea kunana a vakalongo mua muga vona, a ta maea, ‘Ra viri bara i muri nau, i dagi hateka nau, a vuhuna i made muga hosi na tahuna iau i uka ma ni poda ma.’ ³¹ I muga, iau i uka ma lohoka vona ia e rei muholi. Pali iau a valai, a vahilolo e huriki ne vona ni vakasiri kavakava ne huriki a Israel vona a bakovi iea.”

³² Muri e Ioanes i vakalongo ria, i ta maea, “A masia a Hanu Kiripiripi i puru valai na hunu i manga a balu, i toka langa vona. ³³ I muga, iau i uka ma a lohoka ge ia a bakovi iea. Pali a viri i rudu iau a valai ga vahilolo e huriki na naru, i taki iau, i ta maea, ‘Ra bakovi o masia a Hanugu ge puru valai na hunu i manga a balu ge toka langa vona, ra bakovi iea kunana bara i vahilolo e huriki na Hanu Kiripiripi.’ ³⁴ Iau a masia, lakea a vakalongo mua vona ngane, ra bakovi iea a Tuna Vure.”

E Huriki a Mugana Murimuri

³⁵ Na parava muri e Ioanes i pesi tabu vonga turana murimuri vona ala rua. ³⁶ Na tahuna e Ioanes i masia e Isu i laho polo, i ta maea, “Muru mata lakea! A Tuna Sipsip na Vure!”

³⁷ Ru longoa, ru muri maia e Isu. ³⁸ E Isu i matagege i matai rua ru muri vona, lakea i nana rua, “A ra muru ngarua?”

Lakea ru nanea, “Rabi,^t o made vai?”

³⁹ E Isu i koli, i ta maea, “Muru valai, muru masia a hini a made vona.”

Lakea ru vano ru masia a hini e Isu i made vona. Ru made turana, a vuhuna i malunga pali a hini.

ⁿ 1:23 Ais 40:3 ^o 1:27 Ion 1:15 ^p 1:29 Ais 53:6-7; 1Pe 1:18-19 ^q 1:30 Ion 1:15

^r 1:32 Mat 3:16 ^s 1:34 Mat 3:17 ^t 1:38 E ‘Rabi’ i manga a mari ni tovo.

⁴⁰“I tara ne rua e Andreas, e tarine Simon Petrus, ra viri i longoa a ngavane Ioanes, lakea i muri ne Isu. ⁴¹E Andreas i malaviriri kunana i vano, i matavisia e tukana, i vakalongoa, i ta maea, “Miri matavisia e Mesaia” (re Kristo).”^y

⁴²“Muri e Andreas i tulia e Simon, ru lakea ne Isu. Na tahuna e Isu i masia, i ta maea, “Ioe e Simon, e tune Ioanes. Ngane a vunu ioe ge ioe e Sipas” (e Sipas na nita Grik i manga e Petrus).”^x

E Pilip Rua e Nataniel

⁴³Na parava muri e Isu i ngaru ni lakea o Galili. I pakaraua e Pilip, lakea i turea, i ta maea, “O valai o muri mai iau.”

⁴⁴E Pilip, e Andreas, e Petrus, tou lobo a bakovi na tanga e Betsaida. ⁴⁵“Muri e Pilip i vano ge gosia e Nataniel. Na tahuna i matavisia, i ta maea, “Metē matavisia ra viri e Moses turana e huriki a propet ri here vona hosi. Ia e Isu, e tune Iosep o Nasaret!”

⁴⁶Lakea e Nataniel i nana, “A ra maki kamumu ge bele na tanga e Nasaret?”

E Pilip i koli, i ta maea, “O valai o masia.”

⁴⁷Na tahuna e Isu i masia e Nataniel i laho valai vona, lakea i takia, “Muholi, ra bakovi iea a koma o Israel. I uka ma ia a bakovi ni tatami.”

⁴⁸Lakea e Nataniel i nanea, “O lohoka navai nau?”

E Isu i koli, i ta maea, “A matai ioe na tahuna o made na taruna kai a pik, muga ne Pilip i tura valai ioe koea.”

⁴⁹“Muri e Nataniel i ta maea, “Mari ni tovo, ioe a Tuna Vure, ioe a hariki ne Israel.”

⁵⁰E Isu i takia, “O luhoi tora iau a vuhuna a taki ioe a matai ioe o made na taruna kai a pik. Pali a maka maki dagi hateka bara o matai ma.” ⁵¹“Muri i voropolo, i ta maea, “A taki muholi mua, bara mu masia a hunu i mata ka, mu matai e huriki a agelo na Vure ri rike puru na Tuna Bakovi.”

A Habu na Parangia o Kana

2 ¹Muri na parava i rua, a habu na parangia ni rata o Kana na tabeke ne Galili. E kinane Isu i lokovonga ge masia a habu. ²E Isu turane huriki a murimuri vona, ria ranga ni taki ri gi lakea na habu iea. ³Na tahuna a vain i lobo, lakea e kinana i takia e Isu, i ta maea, “A vain ne huriki nga i lobo.”

^u 1:40 Mat 4:18-20 ^v 1:41 A ngava e ‘Mesaia’ na nita Hibru, e ‘Kristo’ na nita Grik i maea, “A viri a Vure i vulakia.” ^w 1:42 Mat 16:18 ^x 1:42 A ngava e ‘Sipas’ a nita Aram. A ngava e ‘Petrus’ a nita Grik. A pelegone rua varago i manga ‘a kedo.’ ^y 1:45 Vin 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Ese 34:23 ^z 1:49 Mat 14:33; 16:16; Mrk 3:11 ^a 1:51 Vuh 28:12

⁴^bPali e Isu i koli, i ta maea, “Naha ni vakuku iau. A parava nau i tabana.”

⁵Lakea e kinana i taki e huriki a vora, i ta maea, “A ra ngava ge taki mua vona mu muri mai kunana.”

⁶A ruma iea i tahoka a ulo na naru i polotara. A ulo nga ne vona e huriki a Iuda bara ri rata a leho ni hilolo, ri gi malamala na matana Vure. Ra ulo nga, ni rata na kedo. A lita i 100 bara ni guru dili vona a ulo i taku.

⁷Lakea e Isu i taki e huriki a vora, i ta maea, “Mu kiru a maka ulo.” Lakea ri kiru a maka ulo, ri vonu.

⁸Muri e Isu i taki ria, i ta maea, “Mu vidiru tala ranga, mu bole lakea na vora i matakari e huriki a vora na habu.” Lakea ri muri mai a ngava i taki, ⁹ri vidiru tala a lingena popote, ri bole lakea na matakari. A matakari ne huriki a vora i dame kilangana ra naru ni pulo lakea na vain. I uka ma i lohoka vona i valai vai a vain iea, pali e huriki a vora ri lohoka vona a hini ri kiru a naru vona. Muri a matakari ne huriki a vora i galea a bakovi i parangi karaba, ¹⁰i ta maea, “E huriki ri rata a habu, bara ri habi taro a vain kamumu hateka. Muri, na tahuna e huriki ri ninu hateka pali, bara ni habi a vain i uka ma i nami kamumu hateka. Pali ioe, i uka ma o rata mavonga. Ioe o habi muga a vain i uka ma i nami kamumu. Pali ngane kunana o habi tala a vain i nami kamumu hateka.”

¹¹Ra nivakasiri iea e Isu i ratea na tanga e Kana, o Galili. Ia a mugana nivakasiri ne Isu, i vakasiri a bagetua vona, lakea e huriki a murimuri ri luhoi tora ia.

E Isu i Lili Tala e Huriki na Roho

(Mateo 21:12-13; Markus 11:15-17; Lukas 19:45-46)

¹²^cMuri na habu, e Isu i puru o Kapernaum turana e kinana, e tarina mai, e huriki a murimuri vona. Ri made vonga na parava ranga.

¹³^dNa tahuna a Habu na Nipagepolo ne huriki a Iuda i tabukoi, lakea e Isu i sike o Ierusalem. ¹⁴Na tahuna i bele na roho na Vure, i matai e huriki a bakovi ri vahabi ri vakona a bulmakau, a sipsip, a balu. E huriki a bakovi ranga ri made na dede ri vangoli a moni. ¹⁵Lakea e Isu i bole rikea a mota, i ratea lebo vona, i lili tala e huriki na roho na Vure. I hotu a maka sipsip a bulmakau, i lili tala ria. Muri i guru viliha a moni ne huriki ri vangoli a moni, i pulo ngalatudu a maka dede ne ria. ¹⁶Muri i taki e huriki ri vahabi a balu, i ta maea, “Mu bole ha koea a maka balu ne mua! Naha ni ratea a roho ne Tata ge manga a roho na ni vahabi ni vakona a maki!”

^b 2:4 Ion 7:30; 8:20 ^c 2:12 Mat 4:13 ^d 2:13 Nim 12:1-27

¹⁷eNa tahuna e huriki a murimuri ne Isu ri longoa a ngavana, ri longovisi a ngava ni here puru hosi na Hinere i ta maea, “A luhoi hatekea a roho vomu, i ratapile iau.”

¹⁸Muri e huriki a Iuda ri nanea, “A ra nivakasiri go vakasiri mia vona, o tahoka a nitora ni rata a maka naro nga?”

¹⁹fLakea e Isu i taki ria, i ta maea, “Mu pukea a roho na Vure iea, pali na parava i tolu bara vakapesi mulea.”

²⁰E huriki a Iuda ri koli, ri ta maea, “A roho na Vure iea, ni hae na pida i ravulu va a polona i polotara. Pali ioe o taki ta go hae tabua na parava ge tolu kunana?” ²¹gPali e Isu i uka ma i taki a roho ni rata na kedo. A roho na Vure e Isu i takia, i ta vakakika vona a kakaina. ²²hMuri, na tahuna e Isu i pesi rike mule na matenga lakea e huriki a murimuri vona ri longovisia ra ngava iea. Lakea ri luhoi tora a Hinere turana maka ngava e Isu i taki.

²³iNa tahuna e Isu i made o Ierusalem na Habu na Nipagepolo, e huriki ri matai a maka nivakasiri i rata, lakea ri luhoi torea a rana. ²⁴Pali e Isu i uka ma i luhoi tora ria, a vuhuna i lohoka vona a vilo ne huriki a bakovi lobo. ²⁵I uka ma i ngaru a bakovi tara ge vakalongoa vona a naro na bakovi, a vuhuna i lohoka vona pali a niluhoi ne huriki a bakovi lobo.

E Nikodemus

3 ¹JE Nikodemus ia a Pariseo, a matakari ne huriki a Iuda. ²I luve ne Isu na rodo, i ta maea, “Mari ni tovo, mi lohoka vona a Vure i rudu valai ioe, go tovo e huriki. A bakovi ra Vure i laho turana kunana, bara i rata a maka nivakasiri, i manga a hini ioe o rata.”

³KE Isu i koli, i ta maea, “A taki muholi ioe, a viri i uka ma ni poda tabu, i uka ma ge dili na harikianga na Vure.”

⁴Lakea e Nikodemus i nanea, “Ni gi poda navai tabu a bakovi i gare pali? Ge dili navai tabu na tamudine kinana ni gi poda tabu?”

⁵E Isu i koli, i ta maea, “A taki muholi ioe, i uka tara viri ge dili tavula na harikianga na Vure. A viri i ngaru ni dili na harikianga na Vure bara ni poda taro na naru, na Hanu Kiripiripi. ⁶mE kinane hita i poda hita, si tahoka a nimahuri. Pali a Hanuna Vure kunana i habi a nimahuri na hanune hita. ⁷Naha ni turutu vona a ngava a takia, ‘E huriki ri ngaru ni dili na harikianga na Vure, bara ni poda tabu.’ ⁸A vilu i pori viliha na ningaru vona. Si longoa a nangina, pali i uka ma si lohoka vona i ngalu valai vai o ge ngalu lokovai. E huriki a bakovi a ngatavine a Hanuna Vure i habi a nimahuri karaba ne ria, ri mavonga kunana. Si matakilaka vona

^e 2:17 Sng 69:9 ^f 2:19 Mat 26:61; 27:40 ^g 2:21 1Ko 6:19 ^h 2:22 Luk 24:6-8; Ion 12:16

ⁱ 2:23 Ion 7:31 ^j 3:1 Ion 7:50; 19:39 ^k 3:3 Mat 18:3; 1Pe 1:23 ^l 3:5 Ese 36:25-27

^m 3:6 Ion 1:13

a Hanuna Vure i habi a nimahuri karaba ne ria, pali i uka ma si lohoka vona i rata navia.”

⁹E Nikodemus i nanea, i ta maea, “I navai ge mavonga?”

¹⁰E Isu i koli, i ta maea, “Ioe a mari ni tovo ne Israel, pali i uka ma o longo-kilala a ngava a taki? ¹¹Iau a ta muholi, mi ta vona a maki mi lohoka vona, mi vakalongo vona a maki mi matai, pali i uka ma mu longo mai a ngava mi taki mua vona. ¹²A taki mua na maka maki na malala, pali i uka ma mu luhoi tora. Pali mu gu luhoi navai a ngava na maki na hunu ga taki mua vona? ¹³I uka tara viri ge lakea ma na hunu, a Tuna Bakovi kunana a viri i valai na hunu. ¹⁴Hosi na robo i ngeki, e Moses i vakatavorea na kai a mata ni rata na aen, pali i mavonga kunana a Tuna Bakovi bara ni vakatavore na kai. ¹⁵°Lakea e rei a viri i luhoi tora ia bara i bole a nimahuri vakaroro.

¹⁶^P“I mavonga a vuhuna a Vure i ngaru hateka e huriki na malala, lakea i rudua e Tuna a bakovi a madiva ge mate, lakea e rei a viri i luhoi tora ia i uka ma ge velu, bara i bole a nimahuri vakaroro.

¹⁷^q“A Vure i rudua e Tuna a bakovi i valai na malala, i uka ma ge pelekado e huriki. I rudu vilia ge korimule e huriki na limana. ¹⁸^rE huriki ri luhoi tora ia, a Vure i uka ngava ne ria. Pali e huriki i uka ma ri luhoi tora ia, a Vure i tahoka a ngava ne ria, a vuhuna i uka ma ri luhoi torea a Tuna Vure a madiva. ¹⁹^sA Vure i pelekado e huriki maea: A nipara i bele pali na malala, pali e huriki a bakovi a ngatavine ri ngaru hatekea a uvo, ri marikoi a nipara, a vuhuna a narone ria i hale. ²⁰E huriki ri rata a naro hale ri marikoi a nipara, i uka ma ri gi valai na hini palala, a vuhuna ri mangenge, ma ge bele kavakava a narone ria. ²¹Pali e huriki ri muri mai a ngava muholi, ri valai mai a nipara, ni gi matakilaka vona, a maki ri rata, ri rata a vuhuna ri rihia a Vure.”

E Ioanes i Vakalongo e Huriki ne Isu

²²^tMuri e Isu i lakea na tabeke i ngeki ne Iudea turane huriki a murimuri vona, i made turane ria vonga, i vahilolo e huriki. ²³E Ioanes tara i vahilolo e huriki o Aenon, tabukoi na tanga e Salim, a vuhuna i tahoka a naru a hini ngi, lakea e huriki ri valai vakaroro vonga ni gi vahilolo. ²⁴Ra hini nga i muga ne Ioanes ni ru dili na bavi. ²⁵Na tahuna iea e huriki a murimuri ne Ioanes ri vahehe turana Iuda tara, na vinara na nivahilolo na viri, ge malamala na matana Vure. ²⁶Ri lakea ne Ioanes ri takia ri ta maea, “Mari ni tovo, ra bakovi i turamu rira na gagana naru e Iordan, ra viri o vakalongo e huriki vona. Ngane i vahilolo e huriki, pali ngane e huriki lobo ri lokovonga vona.”

ⁿ 3:14 Gi 21:9; Ion 8:28; 12:32-34 ° 3:15 Ion 20:31 P 3:16 Ion 3:36; 10:28;

Rom 5:8; 8:32; 1Ion 4:9-10 q 3:17 Luk 19:10 r 3:18 Ion 5:24 s 3:19 Ion 1:5,9; 8:12

t 3:22 Ion 4:1-2

²⁷Lakea e Ioanes i koli, i ta maea, “A bakovi bara i bole kunana a maki a Vure i habi vona. ²⁸“Mu longo pali na tuline mua na tahuna a ta maea, ‘Iau i uka ma iau e Kristo. Pali a Vure i rudu iau ga muga valai.’ ²⁹A bakovi tara ge parangi a ngatavine, a ngatavine iea ne vona kunana. A turana bakovi iea bara i davea, i talangakia. Na tahuna i longoa, bara i vivi. Iau ngane, a vivi mavonga liu. ³⁰A rana ngane bara i rike. Pali a ragu ngane, bara i makali puru.

A Viri i Valai na Hunu

³¹“A viri i valai meli i dagi hateka ne huriki lobo. Pali a viri na malala, a viri na malala kunana, i ta manga a viri na malala kunana. A viri i valai na hunu i dagi hateka ne huriki lobo. ³²“I vakalongo a maka maki i matai, a maki i longo, pali i uka tara viri ge longo mai a ngavana. ³³Pali e rei a viri i longo mai a ngavana, i vakasiri manga a Vure i ta muholi. ³⁴A viri a Vure i rudua i valai i vakalongo e huriki na nitana Vure, a vuhuna a Vure i habi vona a Hanuna, i uka harena. ³⁵“E Tamana i ngaru hatekea na hatena e Tuna, lakea i ru a maki lobo na limana. ³⁶“E huriki ri luhoi torea e Tuna bara ri bole a nimahuri vakaroro. Pali e huriki ri marikoi e Tuna, i uka ma ri gi bole a nimahuri, a vuhuna a rongova na Vure i tabuli ne ria.”

A Ngatavine o Samaria

4 ¹⁻³“E Isu i vahilolo e huriki ala kupo. I kupo hateka e huriki ri murimuri vona, ri rangi e huriki a murimuri ne Ioanes. Pali e Isu i uka ma ia a viri i vahilolo ria. E huriki a murimuri vona ri vahilolo ria. Na tahuna e Isu i lohoka vona e huriki a Pariseo ri matai e huriki ala kupo ri ramaia, lakea i pe a tanga e Iudea, i hamule tabu o Galili turana e huriki a murimuri vona.

⁴A dala ri ramaia i polo o Samaria. ⁵“Na kuru haro ri bele na tanga tara o Samaria ni gale e Sikar, tabukoi na malala e Iakop i habia hosi ne tuna e Iosep. ⁶⁻⁸A lomu tara e Iakop i kelia hosi i tabuli vonga. E Isu i malulu a tuhana, lakea i made puru na dahana lomu. Pali e huriki a murimuri vona ri lakea na tanga dagi ri gi kona a maki ni kani ne ria.

Muri a ngatavine tara o Samaria i valai ta ge kiru a naru, lakea e Isu i nongi a naru vona, i ta maea, “O habi nau ranga naru ga ninu.”

⁹“Lakea a ngatavine o Samaria i takia e Isu, i ta maea, “I navai o nongi a naru nau? Ioe a bakovi o Iuda pali iau a ngatavine o Samaria.” (E huriki a Iuda ri vatepu e huriki a Samaria.)

“ **3:28** Mat 11:10; Ion 1:20 ^v **3:31** Ion 8:23 ^w **3:32** Ion 3:11 ^x **3:35** Mat 11:27; Ion 5:20
^y **3:36** Ion 3:16-18; 1Ion 5:12 ^z **4:1-3** Ion 3:22 ^a **4:5** Vuh 33:19; Ios 24:32 ^b **4:9** Esr 4:1-5

¹⁰ Lakea e Isu i koli a ngavana, i ta maea, “Ioe bara o lohoka na maki a Vure i habi tavula, bara o lohoka vona a viri i nongi a naru vomu, bara o takia ge habia vomu a naru na nimahuri.”

¹¹ Lakea a ngatavine i koli, i ta maea, “Bakovi Dagi, a lovo i puru hateka, o uka a vidiru ni kiru a naru vona. Go bole vai a naru na nimahuri? ¹² O luhoi o dagi hateka na gare ne mia e Iakop? Hosi i kelia a lomu iea, i ninu a naru vona. E huriki e tuna, ria ranga ri ninu vona. A kabuna bulmakau, a sipsip vona, ria ranga ri ninu vona.”

¹³ Lakea e Isu i koli, i ta maea, “E huriki ri ninua a naru iea bara ri marohu tabu. ¹⁴ Pali e huriki ri ninua a naru iau a habi, i uka ma ri gi marohu tabu. Muholi hateka a naru iau a habi bara i bele manga a narubele i tua pololilo ne ria, i habi a nimahuri vakaroro ne ria.”

¹⁵ Lakea a ngatavine i takia, i ta maea, “Bakovi Dagi, o habia nau a naru iea, i uka ma ga marohu tabu, i uka ma ga valai, ga kiru tabu.”

¹⁶ Lakea e Isu i takia, i ta maea, “O vano o tuli vilia e girihimu.”

¹⁷ A ngatavine i koli, i ta maea, “A uka e girihigu.”

Lakea e Isu i takia, i ta maea, “O ta muholi, o uka e girihimu. ¹⁸ Pali i muholi a hini o tahoka e girihimu i lima, pali ra bakovi o made turana ngane i uka ma ia e girihimu. Ra ngava o taki ngane kunana i muholi hateka.”

¹⁹ Lakea a ngatavine i koli, i ta maea, “Bakovi Dagi, a lohoka vomu ngane, ioe a propet. ²⁰ E huriki e tamane mia ri kavurikea a Vure na lolo iea. Pali mua e huriki a Iuda mu taki ta a tanga ni kavurikea a Vure vona, e Ierusalem kunana.”

²¹ Lakea e Isu i vakalongoa, i ta maea, “Ngatavine, o longo. A parava bara i valai, i uka ma mu gu kavurikea e Tata na lolo iea o na tanga dagi e Ierusalem. ²² Mua o huriki a Samaria mu kavurikea a viri i uka ma mu lohoka vona. Mia mi kavurikea a viri mi lohoka vona, a vuhuna a dala a Vure i korimule e huriki vona, i vakasiri polo ne mia e huriki a Iuda. ²³ Pali a parava bara i valai, i valai pali, e huriki ri kavurike muholi e Tata, ri gi kavurikea muholi na hatene ria, a vuhuna e Tata i ngaru hateka e huriki a bakovi maea ri gi kavurikea. ²⁴ A Vure ia a hanu. E huriki ri ngaru ni kavurikea, ri gi kavurikea na hatene ria, na naru muholi.”

²⁵ Lakea a ngatavine i ta maea, “A lohoka vona a Mesaia (a viri ni gale e Kristo) bara i valai. Na tahuna i valai bara i tuveve polo ne hita a maki lobo.”

²⁶ Muri e Isu i vakalongoa, “Iau kunana ra viri a ta turamu ngane.”

^c 4:10 Ion 7:37-38; Kap 21:6 ^d 4:12 Ion 8:53 ^e 4:14 Ion 6:35 ^f 4:20 Vin 12:5-14;
 Sng 122:1-5 ^g 4:22 2Ki 17:29-41; Ais 2:3; Rom 9:4-5 ^h 4:24 Rom 12:1; 2Ko 3:17; Pili 3:3
ⁱ 4:26 Mrk 14:61-62

E Huriki a Murimuri Ri Bele Mule ne Isu

²⁷E Isu i ta lobo, lakea e huriki a murimuri ri hamule, ri turutu vona e Isu i ta turana ngatavine.^j Pali i uka tara ne ria ge nanea, “A ra o ngarua?” o “I navai o ta turana ngatavine iea?”

²⁸Ngane a ngatavine i ru purua a ulo na naru, i hamule lakea na tanga, i vakalongo e huriki, i ta maea, ²⁹“Mu valai, mu masia a bakovi i vakalongo iau vona a vilo lobo a rata hosi. Ra bakovi iea, ma ge ia e Kristo.” ³⁰E huriki a bakovi a ngatavine ri malaga, ri lakea na lomu ri gi masia.

³¹I uka ma ri bele ma, e huriki a murimuri vona ri ta maea, “Mari ni tovo, o kani.”

³²Pali e Isu i koli, i ta maea, “A tahoka a maki ni kani i uka ma mu lohoka vona.”

³³Muri ri vata, ri ta maea, “Ma ge tahoka pali tara viri ge habi a maki ni kani vona.”

³⁴^kPali e Isu i taki ria, i ta maea, “A Vure i rudu iau a valai. A ngaru ni muri mai a ningaru vona, a ngaru ni vakalobo a maka leho vona. A rabu iea i manga a maki ni kani nau.” ³⁵^E Isu i ta maea tabu, “E huriki ri ta maea, ‘I tahoka a keva i va i tabana, bara si mirio.’ Pali iau a taki mua, mu matapara mu matai a maka hania! Ri moro pali ni gi mirio. ³⁶Ngane a bakovi ni mirio i bole pali a mapana, i vakatubu pali ni mirio a maki ni kani na nimahuri vakaroro. Lakea a bakovi ni mirio, a bakovi ni varo, bara ru pitei varago. ³⁷Ra bokona ngava, ‘I varo tara, i mirio tara,’ i muholi hateka. ³⁸A rudu mua mu gu mirio vona a hania i uka ma mu varoa, i uka ma mu matakaria. I ranga e huriki ri leho hateka vona, pali mua mu mirio a kanena leho ne ria.”

E Huriki a Samaria Ri Luhoi Torea e Isu

³⁹E huriki a Samaria ala kupo na tanga iea ri luhoi torea e Isu, a vuhuna a ngatavine i taki ria, i ta maea, “I vakalongo iau vona a vilo lobo a rata hosi.” ⁴⁰Lakea na tahuna e huriki a Samaria ri valai vona, ri takia ge made taro turane ria. Lakea i made turane ria na parava i rua. ⁴¹E huriki ala kupo tabu ri luhoi torea na tahuna ri longo a ngavana.

⁴²^mMuri ri takia a ngatavine, ri ta maea, “I muga mi luhoi torea e Isu, a vuhuna o taki mia. Pali ngane mi luhoi torea a vuhuna mi longo a ngavana na tuline mia. Ngane mi lohoka vona i muholi hateka, a bakovi iea a bakovi ge korimule e huriki na malala.”

^j 4:27 E huriki a murimuri ne Isu ri turutu, a vuhuna a vinara ne ria i taki a mari ni tovo i uka ma ge ta turana ngatavine. ^k 4:34 Ion 6:38 ^l 4:35 Luk 10:2 ^m 4:42 1Ion 4:14

A Tuna Bolekori

⁴³E Isu i made turane ria na parava i rua, muri i malaga, i lakea o Galili, ⁴⁴^a vuhuna e Isu i vakalongo e huriki pali na propet, i uka ma ni togo na tanga vona. ⁴⁵^oI mavonga, na tahuna i bele o Galili, e huriki vonga ri taguia, a vuhuna ri matai pali a maki lobo i rata o Ierusalem na Habu na Nipagepolo, a vuhuna ria ranga ri lokovonga. ⁴⁶⁻⁴⁷^pMuri i vano i gosi tabua a tanga e Kana na tabeke ne Galili, ra tanga rira i pulo a naru i lakea na vain vona.

Na parava tara, a bolekoru na hariki i made o Kapernaum, i giloa e tuna, i popote ge mate. I longoa e Isu i malaga o Iudea, i bele pali o Kana. Lakea i laho lokovonga, i taki torea e Isu ge vakamahuria e tuna. ⁴⁸^qLakea e Isu i takia, i ta maea, “Mua, i uka ma mu gu matai a nivakasiri, a maki ni turutu, i uka ma mu gu luhoi tora iau.”

⁴⁹A bolekoru na hariki i ta rike, i ta maea, “Bakovi Dagi, tu vano, ma ge mate e tugu.”

⁵⁰^rE Isu i koli, i ta maea, “O hamule. E tumu i mahuri.”

Lakea a bakovi iea i luhoi torea e Isu, i hamule. ⁵¹I tabana ni lalaho na dala, i laho halala ia e huriki a vora vona, ri vakalongoa vona a velengane tuna i mahuri pali. ⁵²I nana ria na a ra kilala i mahuri vona, lakea ri vakalongoa, ri ta maea, “A gilanga i pasipuru vona ravi na haro, na kilala i taku.”

⁵³Lakea a bakovi i luhoi kadoa, ra kilala iea kunana e Isu i takia, i ta maea, “E tumu i mahuri.” Lakea a bakovi iea turana e huriki a kabu vona ri luhoi torea e Isu.

⁵⁴^sRa nivakasiri iea, a ruana nivakasiri e Isu i ratea muri na tahuna i pea a tanga e Iudea i valai o Galili.

E Isu i Vakamahuri a Viri na Lomu

5 ¹Muri e Isu i sike o Ierusalem na habu tara ne huriki a Iuda. ²Na tanga e Ierusalem i tahoka tara lomu, i tabukoi na poridala ni gale A Poridala Na Sipsip. A lomu iea ni gale na nita Aram e Betesda. A talele i lima ri pesi haluia a lomu. ³E huriki a kepa, a vaha hale, a beu, ri made vonga. ⁴Ri davea a naru ge bolu, a vuhuna a agelo ne Bakovi Dagi bara i puru valai, i labea a naru. A viri bara i puru muga na naru na tahuna i longoa a nilaba, a gilanga vona bara i lobo. ⁵A bakovi tara i made vonga, i giloa na pida i ravulu tolu a polona i polotolu. ⁶E Isu i masia i mamade vonga. Na tahuna i longoa a bakovi iea i giloa na pida i kupo pali, i nanea, “O ngaru ni mahuri?”

ⁿ 4:44 Mat 13:57 ^o 4:45 Ion 2:23 ^p 4:46-47 Mat 8:5-6; Ion 2:1-11 ^q 4:48 Ion 2:18; 1Ko 1:22 ^r 4:50 Mat 8:13 ^s 4:54 Ion 2:11

⁷Lakea a bakovi i koli, i ta maea, “Bakovi dagi, i uka tara viri ge tuhori iau ge ru puru iau na naru na tahuna ni laba. Na tahuna a toni ni puru na naru a viri tara bara i puru muga nau.”

⁸Muri e Isu i takia, i ta maea, “O pesi rike! O bole rike a moke vomu, o laho.”

⁹I malaviriri kunana i lobo liu a gilanga vona. I bole rike a moke vona i laho.

A parava iea, a Parava Nimalo. ¹⁰Lakea na tahuna e huriki a Iuda ri masia i kalohoa a moke vona, ri takia, “A Parava Nimalo mona. A vinara i taki naha ni kaloho a moke vomu na parava iea.”

¹¹Lakea i koli, i ta maea, “Ra bakovi i vakamahuri iau, i taki iau ga bole rike a moke nau, ga laho.”

¹²Lakea ri nanea, “E rei a bakovi i taki ioe go bole rike a moke vomu, go laho?”

¹³Pali i uka ma i lohoka vona e rei a viri i vakamahuria, a vuhuna na tahuna e Isu i vakamahuria pali, i laho dili na kurukurune huriki, i vano.

¹⁴Muri e Isu i matavisia na roho na Vure, i takia, “O longo valai, ngane o mahuri pali. Naha ni rata tabu a naro hale, ma ge bele tabu vomu a vuranga dagi hateka.” ¹⁵Muri a bakovi iea i pea a roho na Vure, i vano i vakalongo e huriki a Iuda ne Isu i vakamahuri ia.

¹⁶Lakea e huriki a Iuda ri tahatea e Isu a vuhuna i rata a maki nga na Parava Nimalo. ¹⁷Pali e Isu i koli, i ta maea, “E Tata i leho vakaroro i valai i harena mona. Iau tara a leho.”

E Isu Ia a Vure

¹⁸Na ngava iea kunana e huriki a Iuda ri rura hateka ni matakana a dala ri gi rabalakia e Isu. I uka ma ri ngaru ni rabalakia na hini i longotaro a vinara na Parava Nimalo kunana. Ri ngaru ni rabalakia na hini i galea a Vure e Tamana, i rata ia i palupulupu turana Vure.

¹⁹Lakea e Isu i koli mule ria, i ta maea, “A taki muholi mua, iau, a Tuna Vure, i uka ma ga rata kikeri a maki. Iau a rata kunana a maki a matai e Tata i rata, a vuhuna a maki e Tata i rata, iau tara a rata, ²⁰a vuhuna e Tata i ngaru iau, iau e Tuna. I vakasiri iau vona a maki lobo i rata. I muholi, muri e Tata bara i vakasiri iau na maka maki i dagi na maka nivakasiri a rata pali, lakea bara mu ngapa. ²¹I manga kunana e Tata i vakamahuri mule e huriki ri mate. Iau tara a habi a nimahuri ne huriki na ningaru nau kunana. ²²E Tata i uka ma i pelekado e huriki. I habi nau a leho ni pelekado e huriki. ²³Lakea, e huriki lobo ri gi togo iau i manga a hini ri togoa e Tata. A viri i uka ma i togo iau, i uka ma i togoa e Tata, ra i rudu iau a valai.

[†] 5:8 Mat 9:6 [‡] 5:10 Neh 13:19; Jer 17:21-22 [§] 5:18 Mat 26:4; Ion 7:1; 10:30

[¶] 5:19 Ion 5:30 [∗] 5:22 Ion 5:27; Apo 10:42 [∧] 5:23 Pili 2:10-11; 1Ion 2:23

²⁴“A taki muholi mua, e huriki ri longo mai a ngavagu, ri luhoi tora a viri i rudu iau a valai, bara ri bole a nimahuri vakaroro. A Vure i uka ma ge pelekado ria, a vuhuna ri pea pali a matenga, ri bole a nimahuri. ²⁵A taki muholi mua, a parava bara i valai, ngane i valai pali, e huriki ri mate ri gi longo a lohona Tuna Vure. Lakea e huriki ri longo, bara ri mahuri. ²⁶E Tata ia a vuhuna nimahuri, lakea i ratea e Tuna tara, ia a vuhuna nimahuri. ²⁷E Tata i habi a nitora nau ga pelekado e huriki, a vuhuna iau a Tuna Bakovi. ²⁸Naha ni turutu vona a ngava nau, a vuhuna a parava ge valai na tahuna e huriki ri mate pali ri gi longo a lohogu, ²⁹“ri gi pesi rike mule na matenga. E huriki ri rata a naro kamumu bara ri mahuri mule, ri bole a nimahuri. Pali e huriki ri rata a naro hale bara ri mahuri mule, ri bole a mapana naro hale ne ria.

E Isu a Tuna Vure

³⁰“Iau a keru ni rata kikeri a maki. A pelekado a viri, i muri mai kunana a ngava a longo ne Tata. A rabugu ni pelekado i malamala a vuhuna i uka ma a muri mai a ningaru nau. A muri mai kunana a ningaru ne Tata, ra i rudu iau a valai.

³¹“Iau kikeri bara ta ne nau, a ngavagu bara i maraha. ³²A viri tara i taki e huriki ne nau. Pali a ngava i taki a lohoka vona i muholi. ³³Hosi mu rudu e huriki ri lakea ne Ioanes, ri nanea nau. Lakea e Ioanes i vakalongo mua vona a ngava muholi. ³⁴Iau i uka ma a ngarua tara ngavana bakovi tara ge vakatorea a ngavagu. Pali a vakalohoka tabu mua na ngavane Ioanes, a Vure ge korimule mua. ³⁵E Ioanes ia a nipara i vakapalala a hini, lakea mu ngaru ni vivi vona a nipara vona na parava popote kunana.

³⁶“Pali iau a tahoka a ngava i kaneka hateka na ngavane Ioanes. A leho e Tata i habia nau ga vakaloboa, ngane a rata. Ra leho iea, i vakasiri e Tata i rudu iau a valai. ³⁷“Pali e Tata ra i rudu iau a valai, ia tara i ta muholi ne huriki ne nau pali. I uka tara viri ne mua ge longo a lohona o ge matai a matana. ³⁸A nitana, tara, i uka ma mu longo maia, a vuhuna i uka ma mu luhoi tora a viri a Vure i rudua i valai. ³⁹“Mu gi vakaroro a Hinere, a vuhuna mu luhoi ta ge habi a nimahuri vakaroro ne mua. A maka ngava na Hinere i vakalongo mua ne nau, ⁴⁰pali mu koi ni valai nau mu gu bole a nimahuri.

⁴¹“Iau i uka ma a ngaru e huriki a bakovi ri gi kavurike iau. ⁴²Pali iau a lohoka ne mua, i uka ma mu ngarua a Vure na hatene mua. ⁴³A valai na rane Tata, pali i uka ma mu tagui iau. Pali i ranga e huriki ri valai na rane ria kunana, mu tagui ria. ⁴⁴Pali mu gu luhoi tora navai iau? Mu

^z 5:24 Ion 3:15-18 ^a 5:29 Dan 12:2; Mat 16:27; Apo 24:15 ^b 5:30 Ion 5:19; 6:38

^c 5:36 Ion 3:2; 14:11 ^d 5:37 Mat 3:17; Ion 5:32; 8:18 ^e 5:39 Luk 24:27

ngaru hateka e huriki a bakovi ri gi kavurike mua. Pali i uka ma mu ngarua a Vure ge kavurike mua, ra Vure i taku kunana.

⁴⁵“Pali naha ni luhoi ga padi virihi mua na ngava na matane Tata. A viri bara i padi virihi mua na ngava e Moses, ra viri mu luhoi ia ta ge kori mua. ⁴⁶† uka ma mu longo mai e Moses. Mua bara mu longo mai e Moses, bara mu longo mai iau, a vuhuna a ngava i here puru hosi i taki virihi iau vona. ⁴⁷Pali mu gu longo mai navai ngane a ngava a taki, a vuhuna i uka ma mu longo mai a ngava e Moses i here puru hosi.”

E Isu i Vakani e Huriki ala Rangale Lima (5,000)

(Mateo 14:13-21; Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17)

6 ¹Muri e Isu i malaga, i lakea na tabeke tara na Darilomu e Galili, a rana tara e Tiberius. ²E huriki ri ala kupo ri muri vona a vuhuna ri masia i vakamahuri e huriki ri giloa. ³Muri e Isu i sike na gagana lolo, i made vonga turana e huriki a murimuri vona. ⁴A Habu na Nipagepolo ne huriki a Iuda i tabukoi.

⁵Na tahuna e Isu i matai e huriki ala kupo ri marali valai vona, i takia e Pilip, “I vai a hini si gi kona a bret vona ge kani e huriki nga?” ⁶I lohoka pali na maki ge ratea, pali i nana kunanea e Pilip, ge tonia.

⁷Lakea e Pilip i koli, i ta maea, “A moni ni kona a bakovi i leho na keva i polo tolu i uka ma ge kara si gi kona a bret, si gi vakani e huriki nga!”

⁸Lakea a murimuri tara, a rana e Andreas, e tarine Simon Petrus, i ta rike, i ta maea, ⁹“A koma bakovi tara koea i tahoka a bret i lima turana manu kiroko i rua, pali i uka ma i kara e huriki ala kupo hateka.”

¹⁰Lakea e Isu i ta maea, “Mu vakamade e huriki.” Ra hini nga i vona a varili, lakea e huriki ri made puru. E huriki a bakovi ri ala rangale lima (5,000). ¹¹Muri e Isu i bole a bret, i kavurikea a Vure. Muri i veru ne huriki ri made vonga, lakea ri bole na ningaru ne ria. A manu ranga, i rata mavonga.

¹²Ri kani, ri maru, lakea e Isu i taki e huriki a murimuri vona, “Mu ru kadolu a maka kalavana maki ni kani. Naha ni vuroki tavula ranga kalavana.” ¹³Lakea ri ru kadolu a maka kalavana bret i lima, ri tahoni na kulopi i ravulu a polona i rua.

¹⁴Na tahuna e huriki ri matakilalea a nivakasiri e Isu i ratea, ri ta maea, “Muholi hateka, ra bakovi iea a propet ni taki ge valai na malala.”

¹⁵*Pali e Isu i lohoka ne ria ta ri gi taki tuharea ge ia a hariki ne ria. Lakea i maparu tala, i sike tabu na lolo, i made kikeri vonga.

E Isu i Laho Langa na Darilomu

(Mateo 14:22-33; Markus 6:45-52)

¹⁶Na malunga liu e huriki a murimuri ri pori na darilomu, ¹⁷ri rike na posi, ta ri gi hamule lakea o Kapernaum. Ngane i rodo a hini, pali e Isu

† 5:46 Apo 3:22 * 6:15 Ion 18:36

i uka ma i luve taho ria ma. ¹⁸A vilu dagi i pori, i ratea a dari i tarebo. ¹⁹Na tahuna ri vore tala pali na kilomita i lima, ri masia e Isu i lalaho langa na dari i valai mai ria na posi, lakea ri mangenge hateka i vakulu a tagane ria. ²⁰Pali e Isu i taki ria, i ta maea, “Iau kunana. Naha ni mangenge.” ²¹Muri ri vivi vona, ri vakarikea na posi. Ri turutu kunana ri bele pali na lavu na hini ri lakea mai.

²²Na hatelanga e huriki ri tabana na tabeke tara na darilomu ri lohoka vona a posi i taku kunana i pasi vonga ravi, pali e Isu i uka ma i rike turane huriki a murimuri vona na tahuna ri vano. ²³Muri a posi ranga na tanga e Tiberius ri dili tabukoi na hini e Bakovi Dagi i kavurike a Vure vona a bret, i vakani e huriki vona ravi. ²⁴Ngane ri matakilaka vona e Isu turane huriki a murimuri vona i uka ma ri made tabu vonga. Lakea ri rike na maka aga o Tiberius, ri lakea o Kapernaum ri gi matakanea e Isu.

A Bret na Nimahuri

²⁵Na tahuna ri bele o Kapernaum ri matavisia e Isu, ri nanea, “Mari ni tovo, garika o bele koea?”

²⁶E Isu i koli, i ta maea, “A taki muholi mua, i uka ma mu ngaru iau na hini a rata a nivakasiri. Mu ngaru iau a vuhuna a habi tavula a bret ne mua, mu kani, mu maru. ²⁷^hNaha ni leho ni bole a maki ni kani na malala. Bara i bera. Mu leho ni bole a maki ni kani na hunu, ra i tabuli vakaroro, i habi a nimahuri vakaroro. Iau, a Tuna Bakovi, ga habia mua a maki ni kani na hunu, a vuhuna a Vure e Tata i ru a kilakila nau. Ra kilakila iea, i vakasiri manga i vivi nau.”

²⁸Muri ri nanea, “A ra leho a Vure i ngaru mia mi gi ratea?”

²⁹ⁱE Isu i koli, i ta maea, “A leho na Vure i maea, mu luhoi torea a viri a Vure i rudua i valai.”

³⁰^jRi longoa a ngava iea, lakea ri nana tabua, “A ra nivakasiri go ratea, mi gi masia, muri mi gi luhoi torea a viri a Vure i rudua i valai? A ra go ratea? ³¹^kHosi, e huriki e tubune mia ri kani a mana na tahuna ri laho viliha na tabeke i ngeki, i manga a ngava ni here puru hosi i ta maea, ‘I habia ne ria a bret na hunu ri gi kania.’”

³²Muri e Isu i taki ria, i ta maea, “A taki muholi mua, e Moses i uka ma a viri i habia ne mua ra bret na hunu, e Tata kunana a viri i habi ne mua a bret muholi na hunu, ³³a vuhuna a bret na Vure, ra viri i pe a hunu i puru valai, i habi a nimahuri ne huriki na malala.”

³⁴Lakea ri ta maea, “Bakovi dagi, o habi vakaroroa ne mia ra bret iea.”

³⁵^lMuri e Isu i vakalongo ria, i ta maea, “Iau a Bret na nimahuri. E huriki ri valai nau i uka ma ri gi vitolo tabu. E huriki ri luhoi tora iau

^h 6:27 Ion 6:48-58 ⁱ 6:29 1Ion 3:23 ^j 6:30 Mat 16:1; Ion 2:18 ^k 6:31 Nim 16:14-15; Gi 11:7-9; Sng 78:24 ^l 6:35 Ion 4:14

i uka ma ri gi marohu tabu. ³⁶I manga a hini a taki muga mua vona, mu matai iau, pali i uka ma mu luhoi tora iau ma. ³⁷E huriki a bakovi a ngatavine e Tata i habi nau, bara ri valai nau. E huriki ri valai nau, i uka ma ga tonu mule ria, ³⁸a vuhuna iau a pe a hunu a puru valai. Iau i uka ma a muri mai a ningaru nau. A muri mai a ningaru na viri i rudu iau a valai. ³⁹^mA ningaru vona i maea: e huriki a bakovi a ngatavine a Vure i habi nau, i uka tara viri ne ria ge velu. Ga vakamahuri mule ria lobo na nilobona parava, ⁴⁰a vuhuna e Tata i ngaru e huriki lobo ri matai iau, e Tuna, lakea ri luhoi tora iau, ri gi bole a nimahuri vakaroro. Muri na nilobona parava, bara vakamahuri mule ria na matenga.”

⁴¹Lakea e huriki a Iuda ri ta barangungu, a vuhuna e Isu i ta maea, “Tau a bret a valai na hunu.” ⁴²ⁿPali ri ta maea, “Ra bakovi iea, i luhoi ge ia e rei? Ra bakovi iea e Isu, e tune Iosep. Si lohoka ne tamana rua e kinana. Pali i navai i takia ta i valai na hunu?”

⁴³E Isu i koli, i ta maea, “Naha ni vata barangungu. ⁴⁴^oI uka tara viri ge valai nau na ningaru vona kunana. E Tata i rudu iau a valai, lakea bara i tuli e huriki i ngaru, ri gi valai mai iau. Muri na nilobona parava bara vakamahuri mule ria. ⁴⁵^pHosi e huriki a propet ri here puru a ngava i maea, ‘A Vure bara i tovo e huriki lobo.’ E rei a viri i longo maia e Tata, i bole a lohokanga vona, bara i valai nau. ⁴⁶^qI uka tara viri ge masia e Tata. A viri i valai na Vure, ia kunana i masia e Tata. ⁴⁷^rA taki muholi mua, a viri i luhoi tora ia bara i bole a nimahuri vakaroro. ⁴⁸^sIau a bret na nimahuri. ⁴⁹E huriki e tubune mua ri kani a mana na tahuna ri laho vilaha na robo i ngeki. Pali ri mate pali. ⁵⁰Pali i tahoka a bret i valai na hunu. E huriki ri kani a bret iea i uka ma ri gi mate. ⁵¹Iau a bret na nimahuri a valai na hunu. E huriki ri kania a bret iea bara ri mahuri vakaroro. Ra bret iea a bobogu, ga habia ne huriki na malala ri gi bole a nimahuri.”

⁵²Muri e huriki a Iuda ri vahehe, ri ta maea, “Ra bakovi iea ge habi navia ne hita a bobona si gi kania?”

⁵³Lakea e Isu i taki ria, i ta maea, “A taki muholi mua, e rei a viri i uka ma i kani a bobona Tuna Bakovi, i uka ma i ninu a darana, i uka ma ge bole a nimahuri. ⁵⁴A viri i kani a bobogu, i ninu a daragu bara i bole a nimahuri vakaroro, muri na nilobona parava bara vakamahuri mulea na matenga. ⁵⁵A bobogu a kinani muholi, a daragu a naru muholi. ⁵⁶E huriki ri kani a bobogu ri ninu a daragu, bara ri made turagu. Iau tara bara made turane ria. ⁵⁷^tE Tata ia a Vure mahuri, i rudu iau a valai. Iau a bole a nimahuri na nitora ne Tata. I mavonga kunana a viri bara i kani iau, bara i mahuri na nitora nau. ⁵⁸Iau kunana ra bret a valai na hunu. E

^m 6:39 Ion 10:28-29; 17:12 ⁿ 6:42 Mat 13:55 ^o 6:44 Ion 6:65 ^p 6:45 Ais 54:13

^q 6:46 Ion 1:18 ^r 6:47 Ion 3:15-16 ^s 6:48 Ion 6:32,58 ^t 6:57 1Ion 3:24

huriki e tubune mua ri kani a mana, ri mate pali. Pali e rei a viri i kania a bret iea i uka ma ge mate, bara i mahuri vakaroro.”⁵⁹ E Isu i taki a ngava nga na tahuna i vara na roho na vaponga o Kapernaum.

E Huriki a Murimuri Ri Ha Taroa e Isu

⁶⁰Na tahuna e huriki a murimuri vona ri longo a ngavana, i kupo ne ria ri ta maea, “Ra ngava iea i mava hateka. E rei a viri ge longoa?”

⁶¹E Isu i lohoka vona e huriki a murimuri vona ri ta kutukutu, lakea i nana ria, “Ra ngava a takia, mu marikoi vona? ⁶²Pali mu gu luhoi navai na tahuna mu gu masia a Tuna Bakovi ge sike tabu na murina i made muga vona? ⁶³A Hanuna Vure i habi a nimahuri, pali a bakovi i keru. A ngava a taki mua vona i vakasiri mua a Hanuna Vure, ra viri i habi a nimahuri. ⁶⁴“Pali i ranga ne mua i uka ma mu luhoi tora.” E Isu i ta mavonga, a vuhuna i lohoka vona muga e huriki i uka ma ri luhoi torea, i lohoka vona e rei a viri ge habia na limane huriki a pile vona. ⁶⁵“Lakea i ta tabu, i ta maea, “I ranga ne mua i uka ma mu luhoi tora iau. Lakea a taki mua pali, i uka tara viri ge valai tavula nau. E huriki e Tata i tuli ria ri valai nau, ria kunana bara ri valai nau.”

⁶⁶Na tahuna ri longoa a ngava iea, i kupo e huriki a murimuri vona ri ha taroa, i uka ma ri ramai tabua.

⁶⁷Muri i nana e huriki a murimuri vona ala ravulu a polona i rua, i ta maea, “Mua ranga mu gu hataro iau?”

⁶⁸“Lakea e Simon Petrus i koli, i ta maea, “Bakovi Dagi e rei tabu mi gi ramaia? Ioe kikeri o tahoka a ngava na nimahuri vakaroro. ⁶⁹Mi luhoi tora ioe, mi lohoka vomu, ioe kunana a Viri Malamala na Vure.”

⁷⁰Muri e Isu i koli, i ta maea, “Tau a viri a vulaki mua e huriki ala ravulu a polona i rua. Pali tara ne mua i manga a hanitu!” ⁷¹A viri i ta kanea e Iudas e tune Simon Iskariot. E Iudas ia a turane huriki ala ravulu a polona i rua, pali muri bara i habi e Isu na limane huriki a bakovi hale.

A Habu na Kape

7 ¹“Muri e Isu i laho lae pololilo na tabeke ne Galili. I koi ni lakea tabu na tabeke ne Iudea, a vuhuna e huriki a Iuda ri ngaru ni rabalakia. ²“Pali na tahuna a habu tara ne huriki a Iuda i tabukoi, a Habu na Kape, ³e huriki e tarina ri takia, ri ta maea, “O lakea taro o Iudea, e huriki a murimuri vomu ri gi matai a maka nivakasiri o rata. ⁴A viri i ngaru e huriki ri gi lohoka vona i uka ma ge rata kapiloho a maki. O vano, o vakasiri ioe ne huriki lobo, a vuhuna ioe o rata a maka nara nga.” ⁵“E huriki e tarina ri ta maea, a vuhuna i uka ma ri luhoi torea.

⁶ 6:64 Ion 13:11 ^v 6:65 Ion 6:44 ^w 6:68-69 Mat 16:16 ^x 7:1 Ion 5:18 ^y 7:2 Levi 23:34
^z 7:5 Apo 1:14

⁶Lakea e Isu i taki ria, i ta maea, “A parava nau i uka ma i valai ma. Pali mua, a parava lobo i kamumu. ⁷E huriki a bakovi a ngatavine na malala ri ngaru mua, pali ri marikoi iau a vuhuna a taki tala a rabu hale ne ria. ⁸Mu vano mu lakea na habu. Iau i uka ma ga vano ma, a vuhuna a parava nau i uka ma i valai ma.” ⁹Lakea i made vonga o Galili.

¹⁰Pali na tahuna e huriki e tarina ri vano pali, i muri kikeri ia, i uka tara viri ge masia.

¹¹E huriki a Iuda ri davea e Isu na habu, ri virokanea, ri vanana lae vona i lokovai. ¹²E huriki ri vareme na ngava, i viliha lae a nitane ria. I ranga ne ria ri ta maea, “E Isu ia a bakovi kamumu.”

I ranga e huriki ri koli ri ta maea, “I uka, e Isu i tami e huriki.” ¹³Pali i uka tara viri ge pukatala a ngava ne huriki, a vuhuna ri mangenge ne huriki a Iuda.

E Isu i Vara

¹⁴A habu i popote ge lobo, lakea e Isu i sike na roho na Vure, i vakatubu ni vara. ¹⁵^aA nivara ne Isu i rata e huriki a Iuda ri ngapa, lakea ri vanana, “Ra bakovi iea, i bole vai a lohokanga? I uka tara viri ge tovoa.”

¹⁶^bLakea e Isu i koli ria, i ta maea, “A vinara nau i uka ma ne nau. I valai na viri i rudu iau a valai. ¹⁷E huriki ri ngaru ni muri mai a ningaru na Vure bara ri matakilaka vona a vinara nau i valai na Vure, i uka ma a ngavagu kunana. ¹⁸^cA viri i ta na ngavana kunana i ngaru ni vakadagi a rana. Pali a viri i leho ni vakadagi a rana a viri i rudua i valai, i uka ma ge tatami, ia a bakovi ni ta muholi. ¹⁹^dHosi e Moses i habi a vinara ne mua. Pali i uka ma mu longototo a vinara. Pali i navai a hini mu ngaru ni rabalaki iau?”

²⁰^eE huriki ri koli, ri ta maea, “A hanitu i dili vomu! E rei a viri ge rabalaki ioe?”

²¹Lakea e Isu i taki ria, “A ratea a nivakasiri i taku kunana, lakea mua lobo mu turutu vona. ²²^fPali e Moses i habia ne mua a vinara ni pala a kulina bakovi, lakea mu pala a kulina koma na Parava Nimalo. I muholi ngi, a vinara iea i uka ma i valai ne Moses, i valai ne huriki a gare hosi. ²³^gMu pala a kulina koma na Parava Nimalo ne vona ni muri mai a vinara ne Moses. Pali i navai mu tahate vona a hini iau a vakamahuri a kakaina bakovi na Parava Nimalo? ²⁴Naha ni pelekado a maki na matane mua kunana. Mu pelekado kamumu a maki.”

E Isu Ia e Kristo

²⁵Muri i ranga e huriki o Ierusalem ri vakatubu ni vanana maea, “Ra bakovi iea, ia kunana ni matakana ta ga ni gi rabalaki? ²⁶Pali ngane i

^a 7:15 Mat 13:54; Luk 2:47 ^b 7:16 Ion 12:49; 14:10 ^c 7:18 Ion 8:50 ^d 7:19 Apo 7:53; Rom 2:21-24 ^e 7:20 Ion 8:48; 10:20 ^f 7:22 Vuh 17:9-13; Levi 12:3 ^g 7:23 Ion 5:8-10,16

vara na matane huriki, e huriki a matakari i uka ma ri tahatea. I mata manga ri matakilalea e Isu ia e Kristo. ²⁷^hSi lohoka vona a tanga vona, pali na tahuna e Kristo bara i valai, i uka tara viri ge lohoka vona a hini i valai vona.”

²⁸ⁱMuri, e Isu i tabana ni vara pololilo na roho na Vure, i ta rike, i ta maea, “I muholi ngi, mu lohoka nau, mu lohoka vona a tanga a valai vona. Iau i uka ma valai koea na ni ngaru nau. E Tata i rudu iau a valai. Ia a bakovi ni ta muholi. Mua i uka ma mu lohoka vona. ²⁹Pali iau a lohoka vona, a vuhuna iau a made turana, i rudu iau a valai.”

³⁰^jNa tahuna ri longoa a ngava iea, ri toni ni lakavua, pali i uka tara viri ge nugutatea, a vuhuna a parava vona i uka ma i valai ma. ³¹Pali i ranga e huriki ri luhoi tora ia, ri ta maea, “Ra bakovi iea e Kristo. I rata a nivakasiri i kupo hateka.”

³²E huriki a Pariseo ri longo e huriki ri vareme vona a maka ngava e Isu i taki. Muri ri rudu e huriki a prister dagi, e huriki a Pariseo, e huriki a tagari na roho na Vure ri gi lakavua e Isu.

³³Lakea e Isu i ta maea, “Tau ga made turane mua popote kunana, muri bara hamule lakea na viri i rudu iau a valai. ³⁴^kBara mu matakana iau, pali i uka ma mu gu matavisi iau. A hini ga made vona, bara mu keru ni valai vona.”

³⁵Lakea e huriki a Iuda ri vanana, ri ta maea, “Ra bakovi iea i ngaru ni lokovai i uka ma si gi masia? Ge lakea mai e huriki ne hita ri made viliha iea o Gris, ge vara ria vonga? ³⁶Pali na tahuna i ta maea, ‘Bara mu matakana iau, pali i uka ma mu gu matavisi iau,’ i navai a pelegona ngava iea? Pali a nita tara vona i ta maea, ‘A hini a made vona, bara mu keru ni valai vona,’ i navai a pelegona?”

A Naru na Nimahuri

³⁷^lA nilobona parava na habu, a parava dagi hateka. Lakea na parava iea, e Isu i pesi i gale dagi, i ta maea, “E rei a viri i marohu, ge valai nau, ge ninu. ³⁸^mE rei a viri i luhoi tora iau, a naru na nimahuri bara i tua pololilo vona, i manga a hini ni here puru na Hinere.” ³⁹ⁿE Isu i taki e huriki ri luhoi tora ia bara ri bole a nitara na Hanu Kiripiripi. Na tahuna iea a Vure i uka ma i rudua ma a Hanuna, a vuhuna e Isu i uka ma ni vakabagetu ma.

⁴⁰^oI ranga e huriki ri longoa a nitana ri ta maea, “Muholi hateka ra bakovi iea a propet.”

⁴¹^pPali i ranga e huriki ri ta maea, “A bakovi iea e Kristo.”

^h 7:27 Ion 7:41; 9:29 ⁱ 7:28 Mat 11:27; Ion 8:55 ^j 7:30 Ion 7:44 ^k 7:34 Ion 8:21; 13:36

^l 7:37 Levi 23:36; Ais 55:1; Ion 4:14 ^m 7:38 Ais 58:11 ⁿ 7:39 Ion 16:7; 20:22; Apo 2:4

^o 7:40 Ion 6:14 ^p 7:41 Ion 1:46

Pali i ranga e huriki ri nana rovi tabu ri ta maea, “Re Kristo, ge valai navai o Galili? ⁴² ^qA Hinere i taki e Kristo ge valai na kabu ne Davit, na tanga ne Davit, e Betlehem.” ⁴³ Pali e huriki ri tahoka a niluhoi takutaku ne ria ne Isu, i vaperesi lae a niluhoi ne ria. ⁴⁴ I ranga e huriki ri ngaru ni lakavua, pali i uka ma ri ratea.

E Huriki a Gare i Uka Ma Ri Luhoi Torea e Isu

⁴⁵ Muri e huriki a tagari na roho na Vure ri hamule. Lakea e huriki a prister dagi, a Pariseo ri nana ria, “I navai i uka ma mu turari vilia?”

⁴⁶ ^rLakea e huriki a tagari ri vakalongo, ri ta maea, “I uka tara viri ge ta manga a bakovi iea.”

⁴⁷ E huriki a Pariseo ri ta puhaki, ri ta maea, “Mua ranga, a bakovi iea i tami mua. ⁴⁸ ^eMu matai mia e huriki a Pariseo, e huriki a matakari. E rei tara ne mia ge luhoi tora ia? ⁴⁹ I uka liu! Pali re huriki a manga nga, ri luhoi torea, i uka ma ri lohoka na vinara. A Vure ge ratapile ria.”

⁵⁰ ^eE Nikodemus, a turane ria, hosi i vano i masia e Isu, i taki ria, i ta maea, ⁵¹ “A vinara ne hita i taki bara si longoa a bakovi ge ta taro, si gi matakilaka vona a narona, muri ni gi pelekado.”

⁵² ^uPali ri ratapilea na ngava, ri ta maea, “Ioe tara a bakovi o Galili. O gi kamumua a Nita na Vure, bara o masia i uka tara propet ge valai o Galili.”

⁵³ Muri ri hamule mai a tanga takutaku ne ria.

A Ngatavine Hale

8 ¹ Pali e Isu i lakea na lolo e Oliva. ² Na parava muri na hatelanga pokopoko i lakea tabu na roho na Vure. E huriki a bakovi a ngatavine ri valai maia, ri made haluia, lakea i made puru i vara ria. ³ E huriki a mari na vinara, a Pariseo ri tuli vilia tara ngatavine i parangi, ni matavisi i rata a rabu na molenga. Lakea ri vakapesia na matane huriki. ⁴ Ri takia e Isu ri ta maea, “Mari ni tovo, ra ngatavine iea, mi masia i rata a rabu na molenga. ⁵ ^vNa vinara ne Moses ra ngatavine maea bara ni padimate na kedo. Pali o ta navai ke?” ⁶ Ri nana maea a vuhuna ri ngarua ge ratea tara ngava ri gi padi virihi ia vona.

Pali e Isu i pasike puru, i vakatubu ni here na malala na kukulimana. ⁷ ^wRi nana vilihui, lakea i pesi rike i taki ria, i ta maea, “E rei tara ne mua i uka ma i rata kilala a rabu hale, ge padi mugea a ngatavine iea.” ⁸ Muri i pasike puru tabu i here na malala.

⁹ Ri longoa a ngava iea, lakea ri malaga gosigosi tala, ri vano. E huriki a gare ri vano muga. Ri vano lobo ria, e Isu kikeri i made turana

^q 7:42 Sng 89:3-4; Mai 5:2 ^r 7:46 Mrk 1:22 ^s 7:48 Ion 12:42 ^t 7:50 Ion 3:1-2

^u 7:52 Ion 7:41-42 ^v 8:5 Levi 20:10; Vin 22:22-24 ^w 8:7 Vin 17:7

ngatavine iea. ¹⁰Muri e Isu i pesi rike i nanea, “Ngatavine, a vai ria? E rei tara ne ria ge taki ioe go mate?”

¹¹^xA ngatavine i koli, i ta maea, “Bakovi Dagi, i uka.”

Lakea e Isu i ta maea, “Pali iau tara, i uka ma ga taki ioe go mate. O vano ngane, o lobo ni rata a naro hale.”

A Nipara na Malala

¹²^yNa tahuna e Isu i vara tabu, i ta maea, “Iau a nipara na malala. E rei a viri i muri nau, i uka ma ge laho tabu na uvo, bara i tahoka a nipara i habi a nimahuri.”

¹³E huriki a Pariseo ri hehe, ri ta maea, “Masia ngane, ioe kikeri o ta ne vomu, pali i uka tara viri ge kori ioe na ngavamu ge muholi.”

¹⁴^zE Isu i koli, i ta maea, “Bara iau kikeri a ta, pali i uka tara viri ge kori iau na ngavagu, a nitagu i muholi, a vuhuna a lohoka vona a hini a valai vona, a hini ga lakea vona. Pali mua, i uka ma mu lohoka vona a hini a valai vona, a hini ga lakea vona. ¹⁵^aMu pelekado e huriki na rabu na malala kunana, pali iau i uka ma pelekadoa tara viri. ¹⁶^bPali iau bara pelekado a viri, a nipelekado nau bara i muholi, a vuhuna i uka ma iau kikeri. A pesi turane Tata, ra viri i rudu iau a valai. ¹⁷^cNa vinara ne mua ni here puru i ta maea, a bakovi ala rua ru gu taki tala a ngava, a ngava iea i muholi. ¹⁸^dIau a taki tala mule a ngava nau ne mua, pali a viri i tuhori iau na ngava e Tata, ra viri i rudu iau a valai.”

¹⁹Muri ri nanea, “I vai e tamamu?”

E Isu i koli, i ta maea, “I uka ma mu lohoka nau o ne Tata. Mua bara mu lohoka nau, e Tata tara bara mu lohoka vona.” ²⁰^eI taki e huriki na ngava nga na tahuna i vara na tabeke na roho na Vure, tabukoi na hini ni ru a nihabi vona. Pali i uka tara viri ge lakavua, a vuhuna a parava vona i uka ma i valai ma.

²¹^fE Isu i taki tabu ria, i ta maea, “Iau popote ga vano, lakea bara mu matakana iau. A naro hale ne mua bara i tabuli, mu mate turana. A hini ga lakea vona, bara mu keru ni valai vona.”

²²Lakea e huriki a Iuda ri vanana, ri ta maea, “Ra bakovi iea, i taki a hini ge lakea vona bara si keru ni bele vona, ma ge tomo.”

²³^gPali e Isu i ta lokovonga liu, i ta maea, “Mua e huriki a bakovi na malala kunana. Pali iau a bakovi na hunu. Iau i uka ma a bakovi na malala. ²⁴A taki mua pali, bara mu mate turana naro hale ne mua. Pali mua i uka mu gu luhoi ge iau ra iau kunana,^h muholi hateka bara mu mate turana naro hale ne mua.”

^x 8:11 Ion 5:14 ^y 8:12 Ais 49:6; Ion 1:4-9; 9:5; 12:46 ^z 8:14 Ion 5:31-32;

7:28 ^a 8:15 Ion 12:47 ^b 8:16 Ion 5:30; 8:29 ^c 8:17 Vin 19:15 ^d 8:18 1Ion 5:9

^e 8:20 Ion 7:30 ^f 8:21 Ion 7:34; 13:33 ^g 8:23 Ion 3:31 ^h 8:24 A ngava e 'iau ra iau kunana' a rana Vure na Ngava Dagi Hosi, re lave. E Isu i ta maea, i manga i taki ia a Vure.

²⁵Ri nanea, “Pali ioe e rei ke?”

E Isu i koli, i ta maea, “Iau ra viri a taki mua vona pali. ²⁶Iau a tahoka a ngava i kupo na tahuna bara pelekado mua. Pali a viri i rudu iau a valai i ta muholi hateka. A ngava a longo vona, a taki polo ne huriki lobo.”

²⁷A viri i taki ria vona e Tamana, pali i uka ma ri longokilala a hini i taki. ²⁸ⁱLakea e Isu i ta maea, “Na tahuna mu bole rikea a Tuna Bakovi, bara mu matakilaka vona iau kunana ra viri a takikia. Bara mu matakilala iau i uka ma a ratea tara maki na ningaru nau kunana. A taki polo kunana a maki e Tata i tovo iau vona. ²⁹A viri i rudu iau a valai i made turagu, i uka ma i pe iau, a vuhuna a rata vakaroro a maki ge vivi vona.” ³⁰Na tahuna e huriki ri longo a ngava i taki, i kupo ri luhoi torea.

E Huriki e Tune Abraham

³¹E Isu i taki e huriki a Iuda ri luhoi torea, i ta maea, “Na tahuna mu longototo a vinara nau, bara i mua a murimuri muholi nau. ³²Lakea bara mu lohoka vona a ngava muholi. Muri a ngava muholi bara i rata mua, mu matukapaga.”

³³^jRi koli ri ta maea, “Mia e huriki a hamone Abraham. Pali paru hosi i valai mona, i uka ma mia a vorakato na viri tara. Pali i navai a hini o taki mavonga mia, ta mi gi matukapaga?”

³⁴^kE Isu i koli, i ta maea, “A taki muholi mua, a viri i rata a naro hale ia a vorakato na naro hale, i made polotano na tuhakanga na rabu hale. ³⁵A vorakato, i uka murina na kabu na matakari vona. Pali a tuna bakovi i tahoka a murina na kabu vona. A murina i tabuli vakaroro. ³⁶I mavonga kunana, a Tuna Bakovi ge rata mua mu matukapaga, bara mu matukapaga muholi. ³⁷A lohoka vona ngi, mua a hamone Abraham. Pali ngane mu ngaru ni rabalaki iau, a vuhuna a nitagu i uka ma i dili na hatene mua. ³⁸A taki mua vona a maka maki e Tata i vakasiri iau vona, pali mua ranga mu rata a maka maki mu longo ne tamane mua.”

³⁹^lRi koli ri ta maea, “E Abraham e tamane mia.”

Lakea e Isu i taki ria, i ta maea, “E Abraham ge tamane mua, bara mu rata a maki e Abraham i rata. ⁴⁰A taki mua vona a ngava muholi a longo na Vure, pali ngane mu ngaru ni rabalaki iau. A vilo mavonga i uka ma a vilone Abraham. ⁴¹^mA vilo mavonga a vilone tamane mua.”

E huriki a Pariseo i madihi a hatene ria ri ta maea, “I uka ma mia a tuna ngoi. E Tamane mia kunana a Vure.”

⁴²Lakea e Isu i taki ria, “A Vure i uka ma e Tamane mua. Ge ia e Tamane mua, bara mu ngaru iau, a vuhuna iau a valai na Vure, a bele koea. Iau i uka ma valai na ningaru nau. A Vure i rudu iau a valai. ⁴³I navai i uka ma mu longokilala a hini a taki? I uka ma mu longokilala,

ⁱ 8:28 Ion 3:14 ^j 8:33 Mat 3:9 ^k 8:34 Rom 6:16,20 ^l 8:39 Mat 3:9 ^m 8:41 Ais 63:16

a vuhuna mu koi ni longo a ngavagu. ⁴⁴ ⁿMua e huriki e tune Satan, lakea mu ngaru ni muri mai a ningaru vona. Muga na hunu a malala ni ratarike, ia a bakovi ni rabalaki a viri, i koi ni muri mai a ngava muholi, a vuhuna i uka tara ngava muholi ge takia. Na tahuna i tami a viri, i ta na tabelena, a vuhuna ia a marapusi, a tamana marapusianga. ⁴⁵ Pali i uka ma mu luhoi tora iau, a vuhuna iau a ta muholi! ⁴⁶ ^oE rei tara ne mua ge vakasiri, iau a rata a naro hale? Iau a ta muholi, pali i navai i uka ma mu luhoi tora iau? ⁴⁷ ^pE huriki a tuna Vure ri longototo a ngava a Vure i taki. Pali mua i uka ma mu longototo a Vure, a vuhuna i uka ma mua e huriki e tuna.”

E Isu i Muga ne Abraham

⁴⁸ ^qE huriki a Iuda ri koli a nita ne Isu ri ta maea, “I muholi ioe a bakovi o Samaria, i dili vomu a hanitu.”

⁴⁹ E Isu i koli, i ta maea, “Iau, i uka ma i dili nau a hanitu. Iau a togoa e Tata, pali mua i uka ma mu togo iau. ⁵⁰ Iau i uka ma a ngaru e huriki ri gi kavurike iau. Pali a Vure ia a mari ni pelekado a narone huriki. I ngaru e huriki ri gi kavurike iau. ⁵¹ ^rA taki muholi mua, e rei a viri i muri mai a ngavagu, i uka ma ge mate.”

⁵² Na tahuna e huriki a Iuda ri longoa a ngavana ri kaha, ri ta maea, “Ngane mi lohoka vomu i dili vomu a hanitu! E Abraham i mate, e huriki a propet ri mate, pali ioe o taki ta a viri ge muri mai a ngavamu, i uka ma ge mate! ⁵³ Ra ioe, o dagi hateka ne tamane mia e Abraham? E Abraham i mate, e huriki a propet ri mate. Pali ioe o luhoi ge ioe e rei ke?”

⁵⁴ E Isu i koli, i ta maea, “Iau bara kavurike mule iau, a nikavurike nau a maki tavula. E Tata ra mu takia ta ia a Vure ne mua, ia ra viri i kavurike iau. ⁵⁵ Iau a lohoka vona, pali mua i uka ma mu lohoka vona. Iau bara taki i uka ma a lohoka vona, bara marapusi manga mua, pali iau a lohoka vona, a longototoa a nitana. ⁵⁶ E tamane mua e Abraham i pasimata ni matai a parava nau. Pali ngane i masia pali a parava iea, i vivi hateka.”

⁵⁷ E huriki a Iuda ri hehe, ri ta maea, “A pida vomu i uka ma i ravulu lima ma, pali o taki ioe ta o masia pali e Abraham.”

⁵⁸ ^sE Isu i koli, i ta maea, “A taki muholi mua, muga ne Abraham ni poda, iau kunana ra iau!” ^t ⁵⁹ Na tahuna i ratea a ngava iea, lakea e huriki a Iuda i madihi a hatene ria, a vuhuna i taki ta ia a Vure. Lakea ri bole rike a kedo ta ri gi padimatea. Pali e Isu i kapiloho ne ria, i laho tala na tabeke tara na roho na Vure i vano.

ⁿ 8:44 1Ion 3:8 ^o 8:46 2Ko 5:21; 1Pe 2:22 ^p 8:47 1Ion 4:6 ^q 8:48 Mrk 3:21-22

^r 8:51 Ion 5:24 ^s 8:58 Ion 1:1 ^t 8:58 Na Nimariu 3:14 ra ngava iea, “Iau kunana ra iau” a rana Vure tara. Ia a pelegona e lave.

A Bakovi i Kepa

9 ¹Na tahuna e Isu i laho lokovonga i masia a bakovi i kepa. A bakovi iea, na tahuna ni poda, i kepa liu. ²“Lakea e huriki a murimuri ri nanea, “Mari ni tovo, a naro hale ne rei i ratea a bakovi iea i kepa? A naro hale vona o a naro hale ne tamana e kinana?”

³“E Isu i koli, i ta maea, “A naro hale vona i uka ma i rata ia ge kepa. A naro hale ne tamana e kinana ranga, i uka ma i ratea ge kepa. I kepa a vuhuna a Vure i ngaru a leho vona ge bele kavakava. ⁴Ngane si gi rata a leho na viri i rudu iau a valai, a vuhuna i tabana ni palala a hini. Pali i uka ma ge tabaka, bara i rodo a hini, lakea i uka tara viri ge leho. ⁵“Na tahuna a tabana ni made na malala, iau a nipara ne huriki a bakovi a ngatavine.”

⁶“E Isu i taki lobo a ngava nga, i kalupea a malala, i ratea i beta manga kota. Muri i bolea a malala, i ravua na matana bakovi. ⁷Lakea i takia, “O vano o vahilolo a matamu na lomu e Silom.”^y Lakea a bakovi iea i vano i vahilolo a matana, lakea i matapara. Muri i hamule lakea na tanga vona.

⁸E huriki a bakovi a ngatavine na tanga vona, e huriki ri lohoka vona ri vanana, ri ta maea, “Ra bakovi iea, ia kunana a viri i made lake, i nonongi a maki ne huriki?”

⁹I ranga e huriki ri taki ta ia kunana, pali i ranga e huriki ri lavuni ri ta maea, “I uka, a bakovi i mata manga ia.” Pali ra bakovi iea i ta tora hateka, i ta maea, “Tau kunana!”

¹⁰Lakea e huriki ri nanea, “Ni vakamatapara navai a matamu?”

¹¹A bakovi i koli, i ta maea, “A bakovi, a rane Isu, i kalupe tahoa a malala i ratea i beta, i ravua na matagu. Muri i rudu iau a vano a hilolo na lomu e Silom. A hilolo lobo, i malaharere a matagu, a matapara.”

¹²Lakea ri nanea, “Pali avia ngane ra bakovi iea?”

A bakovi i koli, i ta maea, “Ai, i uka ma lohoka vona.”

E Huriki a Pariseo Ri Nanea a Kepa

¹³Muri e huriki ri tuli lakea ne huriki a Pariseo a bakovi i kepa muga. ¹⁴A Parava Nimalo, ra parava e Isu i kalupe tahoa a malala, i vakamataparea a kepa. ¹⁵Lakea e huriki a Pariseo ri nanea vona a matana i malaharere navai. Lakea i taki ria, i ta maea, “I ru a kokota na matagu, muri a hilolo, a matapara.”

¹⁶Lakea e huriki a Pariseo ranga ri ta maea, “Ra bakovi i vakamataparea a bakovi iea, i uka ma i valai na Vure, a vuhuna i leho na Parava Nimalo.”

^u 9:2 Ese 18:20; Luk 13:2,4 ^v 9:3 Ion 11:4 ^w 9:5 Mat 5:14; Ion 8:12 ^x 9:6 Mrk 8:23

^y 9:7 A ngava e ‘Silom’ na nita Hibru i manga ‘nirudu.’ A naru iea i uka ma a naru tavula. Ri vahilolo a maka maki na Habu na Kape vona.

Pali i ranga e huriki ri nana maea, “A bakovi hale ge rata navai a nivakasiri?” Lakea ri vahehe lae na ngava.

¹⁷Muri ri nana tabua ra bakovi i kepa muga, ri ta maea, “Ioe kunana ra viri i vakamatapara ioe. O luhoi navia ra bakovi iea?”

Lakea a bakovi i koli, i ta maea, “Ia a propet.”

¹⁸E huriki a Iuda i uka ma ri luhoi tora a nita na bakovi iea, ra i takia ta i kepa muga, muri e Isu i vakamataparea. Lakea ri rudu mai a ngava ne kinana e tamana, ru gu valai taro ne ria.

¹⁹Na tahuna ru bele, e huriki a Pariseo ri nana rua, “Ra bakovi iea e tune marua? Ra bakovi iea kunana muru takia ta ni poda tala i kepa liu? Pali i navai ngane i matapara?”

²⁰Ru koli, ru ta maea, “Miri lohoka vona ia e tune maria, ni poda i kepa liu. ²¹Pali a hini i matapara ngane, e rei i vakamatapara ia, i uka ma miri lohoka vona. Mu nanea, ge koli a ninana ne mua. I uka ma ia a koma kiroko. Bara i koli a ninana ne mua.” ²²E tamana e kinana ru ta mavonga a vuhuna ru mangenge ne huriki a Iuda. Ru mangenge a vuhuna ri kado puru a ngavana viri ge taki e Isu ge ia e Kristo, bara ri tono talea liu na roho na vaponga. ²³Ru mangenge mavonga e tamana e kinana, lakea ru ta maea, “I uka ma ia a koma kiroko. Mu nanea.”

²⁴Ri gale vilia tabua a bakovi i kepa muga, ri takia, “O kavurikea a Vure. Mi lohoka vona a bakovi iea a bakovi hale.”

²⁵A bakovi i kepa muga i koli, i ta maea, “Iau i uka ma lohoka vona, ia a bakovi kamumu o ia a bakovi hale. A maki i taku a lohoka vona. Muga iau a kepa, pali ngane a matapara!”

²⁶Muri ri nanea, “A ra i ratea vomu? I vakamatapara navai ioe?”

²⁷A bakovi i koli, i ta maea, “A taki mua pali, i uka ma mu longo mai a hini a taki. I navai mu ngaru ni longo tabu a ngava a taki muga pali? Mua ranga mu ngaru ge mua a murimuri vona?”

²⁸Lakea ri harogi pilea, ri ta maea, “Ioe a murimuri vona! Mia a murimuri ne Moses! ²⁹Mi lohoka vona a Vure i ta turane Moses, pali ra bakovi iea i uka ma mi lohoka vona i valai vai.”

³⁰A bakovi i koli, i ta maea, “I nangi tebi liu a nitane mua! I uka ma mu lohoka vona a hini i valai vona a bakovi iea, pali ia kunana i vakamatapara iau. ³¹“Si lohoka vona a Vure i uka ma i longo mai e huriki a bakovi hale. I longo mai kunana e huriki ri kavurike ia, ri ramai a ningaru vona. ³²I uka ma ni matai hosi tara viri ge vakamatapara a bakovi i kepa na tahuna ni poda tala. ³³Pali ra bakovi iea, a Vure i uka ma i rudua ge valai, i uka ma ge ratea tara maki mavonga.”

^z 9:17 Ion 4:19 ^a 9:31 Sng 34:15

34^bLakea ri koli mule ri ta maea, “I navai o vara kolikoli mia? A naro hale i madoko vomu na tahuna ni poda tala.” Muri ri tono talea ge vano liu.

E Huriki a Kepa

35 E Isu I longoa a bakovi iea ni tono tala liu, lakea i vano i masia, i takia, “Ioe o luhoi tora a Tuna Bakovi?”

36 A bakovi iea i koli, i ta maea, “Bakovi Dagi, e rei a bakovi iea? O vakasiri iau vona ga luhoi tora ia.”

37 Lakea e Isu i ta maea, “Ra bakovi iea o masia pali, ngane i ta turamu.”

38 Muri a bakovi i kavurikea e Isu, i ta maea, “Bakovi Dagi, a luhoi tora ioe.”

39 Lakea e Isu i ta maea, “A puru valai na malala ga pelekado e huriki. E huriki a kepa ri gi matapara, e huriki ri matapara ri gi kepa.”

40 E huriki a Pariseo ranga ri laho turana ri longoa a nitana, ri nanea, “I navai? O luhoi mia ranga mi kepa?”

41 E Isu i koli, i ta maea, “I uka ma mu kepa. Bara mu kepa, i uka ma mu gu tahoka a ngava na naro hale ne mua. Pali ngane mu taki ta mu matapara, mu tahoka a ngava.

A Matakari Kamumu na Sipsip

10 ¹“A taki muholi mua, a bakovi i uka ma i dili na logo na nure na sipsip, pali i page rike na nure na hini ranga, i dili, ra bakovi iea a panaho, a marikau. ²Pali a tahona sipsip i dili kamumu na logo. ³A tagari i tala purua a logo, lakea a tahona sipsip i dili, i gale a rana maka sipsip, ri longo mai ia. I gale ria na rane ria takutaku, muri i me tala ria. ⁴Na tahuna i me tala lobo a maka sipsip vona, i muga ria. A maka sipsip ri muri maia, a vuhuna ri longokilalea a lohona. ⁵A maka sipsip i uka ma ri gi muri mai a viri i uka ma ri burongi kilalea. I muholi ngi bara ri ha na tahuna i gale ria, a vuhuna i uka ma ri longokilalea a lohona.” ⁶E Isu i ta vakakika ne ria, pali ria i uka ma ri longokilala a ngava i taki ne ria.

⁷Lakea e Isu i taki tabu ria, i ta maea, “A taki muholi mua, iau a logo na nure na sipsip. ⁸E huriki ri valai muga nau, ria a panaho, a marikau. Pali e huriki a sipsip i uka ma ri longo mai ria. ⁹Iau a logo. E huriki ri dili valai nau bara ri mahuri. Bara ri dili pori na ningaru ne ria. Bara ri matavisi a maki ni kani. ¹⁰A bakovi ni panaho i valai kunana ni panaho, ni ratapile, ni rabalaki a maka sipsip. Pali iau a valai ga habi a nimahuri. Ra nimahuri iea, i uka harena.

^b 9:34 Sng 51:5 ^c 9:40 Mat 15:14 ^d 10:8 Jer 23:1-2; Ese 34:2-3

¹¹ e“ Iau a matakari kamumu na sipsip. A matakari kamumu bara i mate ni matakari a maka sipsip vona. ¹² f A viri i leho ni gi kona i uka ma ia a tahona sipsip. Na tahuna i masia a kaugara i valai, bara i pe mule a maka sipsip, i ha ia. Muri a kaugara bara i valai, i lili viliha a kabuna sipsip. ¹³ Ra bakovi ni kona i ha, a vuhuna ia a bakovi i leho kunana ge bole a moni. I uka ma i luhoi a maka sipsip.

¹⁴ “ Iau a matakari kamumu na sipsip, a maka sipsip nau ri lohoka nau. Iau tara a lohoka ne ria. ¹⁵ g I manga a hini a lohoka ne Tata, e Tata tara i lohoka nau. Iau ga mate ni korimule a maka sipsip nau. ¹⁶ h Iau a tahoka tabu ranga sipsip i uka ma ri dili ma na nure. Ria ranga ga bole dili ria na nure, ri gi longokilalea a lohogu, ge taku kunana a kabuna sipsip. A matakari ne ria tara ge taku kunana. ¹⁷ i E Tata i ngaru iau, a vuhuna ga mate na murine huriki a sipsip. Muri ga mahuri mule tabu. ¹⁸ I uka tara viri ge vakamate iau. Iau kunana ga mate na ningaru nau. Iau a tahoka a nitora ni mate. Iau a tahoka a nitora ni pesi rike mule na matenga. E Tata i taki iau ga rata mavonga.”

¹⁹ Pali na ngava iea kunana e huriki a Iuda ri vagege lae tabu. ²⁰ E huriki ala kupo ri ta maea, “ I manga. I dili vona a hanitu. I navai si gi longo maia?”

²¹ Pali i ranga e huriki ri ta maea, “ A nitana i uka ma i manga a nitana bakovi i dili vona a hanitu. Pali a hanitu, i kara ge vakamatapara a kepa?”

E Huriki i Uka Ma Ri Luhoi Tora

²² Na tahuna na malangia, ni rata a Habu na Nigamai^j o Ierusalem. ²³ E Isu i lokovonga i laho pololilo na roho na Vure na tabeke ni gale a talele ne Solomon. ²⁴ Lakea e huriki a Iuda ri vapopo haluia, ri nanea, “ Ra mia, mi dava paru hosi. Garika go vakalongo mia ne vomu, ge ioe e rei muholi? Pali ioe ge ioe e Kristo, o ta kavakava ne mia ngane.”

²⁵ E Isu i koli, i ta maea, “ A taki mua pali. Pali i uka ma mu longo mai a ngavagu. A maka nivakasiri a rata na rane Tata ri vakasiri iau e rei. ²⁶ Pali i uka ma mu luhoi tora iau, a vuhuna i uka ma mua a sipsip nau. ²⁷ A sipsip nau ri longokilala a lohogu. Iau a lohoka ne ria, ri muri nau. ²⁸ k A habi ne ria a nimahuri vakaroro, i uka ma ri gi mate. I uka tara viri

^e 10:11 Sng 23:1; Kap 7:17 ^f 10:12 Apo 20:29 ^g 10:15 Mat 11:27; 1Ion 3:16

^h 10:16 Ais 56:8; Ese 34:23 ⁱ 10:17 Pili 2:8-9 ^j 10:22 A habu iea ni rata na keva e Disemba. A rana habu iea na nita Hibru i maea, e “ Hanuka”. Na pida 167 BC, e huriki a bakovi o Siria ri vaubi turana e huriki a Iuda. Ri bole a roho na Vure, ri dili vona, ri ratea i katoki. Muri na pida i tolu, e huriki a Iuda ri vaubi tabu, ri bole mule a roho na Vure. Ri bole mule pali, lakea ri ratea a leho tara ni ratea a roho na Vure ge malamala tabu. A Habu na Nigamai ri luhoi mule tabu a rabu ni rata a roho na Vure ge malamala.

^k 10:28 Ion 3:16; 6:39

ge kini paru ria na limagu. ²⁹E Tata, ra i habi ria nau, i dagi hateka ne huriki lobo. I uka tara viri ge bole tala ria na limane Tata. ³⁰Maria e Tata miri palupulupu.”

³¹Muri e huriki a Iuda ri bole rike tabu a maka kedo, ta ri gi padimatea. ³²Pali e Isu i taki ria, “A vakasiri mua vona pali a nivakasiri dagi i kupo ri valai ne Tata. Pali e rei a maka nivakasiri mu gu padimate iau vona?”

³³^lE huriki a Iuda ri koli, ri ta maea, “I uka ma mi gi padi ioe na kedo vona a maka nivakasiri ngi. Mi gi padi ioe a vuhuna o ta hale hateka na Vure. O taki ioe ta ioe a Vure. Pali ioe a bakovi tavula kunana.”

³⁴^mE Isu i koli, i ta maea, “A ngava ni here na vinara ne mua, a Vure i ta maea, ‘Mua e huriki a vure.’ ³⁵Si lohoka vona, a ngava i taki a hinere, i uka ma i mapulo lae, i tabuli vakaroro. Re huriki a bakovi a Vure i habi a ngava vona ne ria, i taki ria, ta ria e huriki a vure. ³⁶Pali iau, e Tata i vulaki iau, i rudu iau a valai koea na malala. Pali i navai mu taki iau, ta a ta hale hateka na Vure na tahuna a taki iau, iau a Tuna Vure? ³⁷Bara iau i uka ma a rata a leho ne Tata, naha ni longo mai iau. ³⁸^rPali bara iau a rata a leho ne Tata, pali mu koi ni luhoi iau, a ngaru mu gu luhoi a maka nivakasiri a rata. Muri bara mu matakilalea e Tata i made turagu, iau a made turane Tata.” ³⁹I mavonga ri toni tabu ni lakavua, pali i uka ma ri lakavu visia.

⁴⁰^oMuri e Isu i hamule, i tulu poloa a naru e Jordan, i made na tabeke e Ioanes i vahilolo e huriki vona muga. ⁴¹E huriki ri ala kupo ri valai vona ri ta maea, “E Ioanes i uka ma i rata ranga a nivakasiri, pali a ngava i taki virihi a bakovi iea vona i muholi.” ⁴²Na tahuna e Isu i made na tanga iea, i kupo e huriki ri luhoi torea.

E Lasarus i Mate

11 ¹^pNa parava tara a bakovi o Betani, a rana e Lasarus, i giloa. E kurabana e Maria e Marta, rua ranga ru made vonga o Betani. ²^qRe Maria, ia kunana ra viri i biri a mangisipa na vahane Bakovi Dagi, muri i ravua na vuna. E kurabana, e Lasarus, i giloa. ³Ra ngatavine nga ru talo rike a ngava ne Isu, ru ta maea, “Bakovi Dagi, ra viri o ngaru hatekea, ngane i giloa.”

⁴^rNa tahuna i longoa a velengana, i ta maea, “Ra gilanga iea i uka ma ge mate vona. A leho na gilanga iea, ge vakasiri a nitora na Vure, lakea e huriki ri gi kavurikea. Muri e huriki ri gi kavurike iau, a Tuna Vure.” ⁵E Isu i ngaru hateka na hatena e Marta, e Maria, e Lasarus. ⁶Pali na tahuna i longo a velengane Lasarus i giloa, i uka ma i vano maia. I made tabu vonga na parava i rua.

¹ 10:33 Levi 24:16 ^m 10:34 Sng 82:6 ⁿ 10:38 Ion 14:10-11 ^o 10:40 Ion 1:28

^p 11:1 Luk 10:38-39 ^q 11:2 Ion 12:3 ^r 11:4 Ion 9:3

7Muri i taki e huriki a murimuri vona, i ta maea, “Si hamule lakea na tabeke ne Iudea.”^s

8Lakea e huriki a murimuri vona ri takia, “Mari ni tovo, rira kunana e huriki a Iuda ri toni ni padimate ioe na kedo, pali ngane o ngaru ni hamule lokovonga tabu?”

9E Isu i koli, i ta maea, “Na parava lobo a haro i rike na hatelanga, i rolo na malunga. A viri i laho na hini palala i uka ma ge boru, a vuhuna a nipara na malala i vakapalala a dala vona. 10Pali na tahuna i laho na rodo bara i boru, a vuhuna i uka nipara.”

11E Isu i taki lobo a ngava nga lakea i taki ria tabu, i ta maea, “E turane hita e Lasarus i mahita. Pali ngane ga lokovonga ga vangoa.”

12E huriki a murimuri vona ri koli ri ta maea, “Bakovi Dagi, i kamumu i mahita. A gilanga vona bara i lobo.” 13E Isu i ta vakakika vona e Lasarus i mate. Pali e huriki a murimuri vona ri luhoi ta i mahita kunana.

14Muri i ta kavakava, i ta maea, “E Lasarus i mate. 15Iau a luhoi mua, lakea i uka ma a vano ga made turana. A rata mavonga, mu gu luhoi tora iau. Pali ngane si gi lokovonga vona.”

16“Muri e Tomas, a rana tara e Didimas,” i taki e huriki a murimuri, i ta maea, “Hita ranga, si lokovonga si mate turana.”

17Na tahuna e Isu i bele, ni vakalongo vona a podane Lasarus i tabuli pali na babe na parava i va. 18A tanga e Betani i tabukoi o Ierusalem. A maravana a kilomita i tolu, 19lakea i kupo e huriki a Iuda ri bele mai e Maria e Marta ri gi luke rua, a vuhuna i mate pali e kurabane rua. 20Na tahuna e Marta i longoa e Isu i valai, i pagitala na ruma ge taguia e Isu. Pali e Maria i made kunana.

21Na tahuna e Marta i masia e Isu, i takia, i ta maea, “Bakovi Dagi, ioe bara o made koea, e kurabagu i uka ma ge mate. 22Pali a lohoka vona a Vure bara i rata a maki o takia vona.”

23Lakea e Isu i takia, “E kurabamu bara i mahuri mule tabu.”

24^vE Marta i koli, i ta maea, “A lohoka vona bara i mahuri mule tabu na nilobona parava, na tahuna a Vure ge vakamahuri mule e huriki.”

25Lakea e Isu i takia, “Iau a viri a vakamahuri mule e huriki, a habi a nimahuri ne huriki. A viri i luhoi tora iau i mate, bara i mahuri tabu.

26Na tahuna e huriki ri mahuri ri luhoi tora iau, i uka ma ri gi mate. Ra ngava nga, o luhoi tora, o i uka?”

27^wE Marta i koli, i ta maea, “Bakovi Dagi, a longo a ngava ngi. A luhoi ioe e Kristo, a Tuna Vure ni taki ta ge valai na malala.”

^s 11:7 Bara ri laho na parava i taku o na parava i rua bara ri bele o Betani.

^t 11:16 Mrk 14:31 ^u 11:16 E ‘Didimus’, na nita grik i manga a boge. ^v 11:24 Ion 6:40

^w 11:27 Ion 6:69

²⁸E Marta i taki lobo a ngava iea i hamule. I tulia e tarina e Maria, ru pesi tala, i takia, “A mari ni tovo i valai pali, i nana vomu.” ²⁹Na tahuna e Maria i longoa, i malaviriri kunana i pesi rike, i lakea mai e Isu. ³⁰E Isu i uka ma i bele ma na tanga. I tabana i made na hini i taguia e Marta vona. ³¹Na tahuna e huriki a Iuda ra ri lukea e Maria pololilo na ruma, ri masia i pesi rike hari hari, i pagitala, ri muri maia. Ri luhoi ta ge lakea na hini ni vakatabuli a podane kurabana, ge tangi vonga.

³²Na tahuna e Maria i bele vona a hini i made vona e Isu, i lolu puru tabukoi na vahana i takia, “Bakovi Dagi, ioe bara o made koea, e kurabagu i uka ma ge mate.”

³³Na tahuna e Isu i matai e Marta, e huriki a Iuda, ri valai turana ri tangi, i dodo ria, i rakudu a hatena a hini ri tangi hateka. ³⁴Lakea e Isu i nana ria, “I vai a hini mu vakatabuli a podana vona?”

Ri koli ri ta maea, “Bakovi Dagi, o valai o masia.”

³⁵Lakea e Isu i tangi.

³⁶Na tahuna e huriki a Iuda ri masia i tangi, ri ta maea, “Masia, i ngaru hatekea ra bakovi iea!”

³⁷^xPali i ranga e huriki ri ta maea, “I vakamatapara a viri i kepa, pali i navai i uka ma i koria ra bakovi iea, nahea ge mate?”

E Isu i Vakamahuria e Lasarus

³⁸E Isu i dodo ria, i rakudu a hatena na hini ri tangi hateka. I vano i bele na lovo. Ra lovo iea a babe, ni tukari na kedo a matana. ³⁹E Isu i taki ria, i ta maea, “Mu kule talea a kedo.”

Pali e Marta, re kurabana i mate, i takia, i ta maea, “Bakovi Dagi, i mavuru pali, a vuhuna i tabuli na parava i va pali.”

⁴⁰Lakea e Isu i takia, “Iau a taki ioe pali. Ioe bara o luhoi tora, bara o masia a nitora na Vure.”

⁴¹Muri ri kule talea a kedo. Lakea e Isu i mata rike na hunu, i ta maea, “Tata, a kavurike ioe a vuhuna o longo iau pali. ⁴²A lohoka vomu na parava vakaroro o longo iau. Pali ngane a taki ioe na ngava nga, ge longo e huriki ri pesi tabukoi koea, ri gi luhoi ioe kunana o rudu iau a valai.”

⁴³E Isu i taki lobo a ngava nga, lakea i gale tala dagi, i ta maea, “O Lasarus, o pesirike, o pori valai!” ⁴⁴Lakea a bakovi mate i pesi rike i pori valai. A kakaina, a gina, i tabana ni kae na lavalava.

Lakea e Isu i taki ria, i ta maea, “Mu vuka tala a lavalava ni bunu ia vona, ge vano.”

^x 11:37 Ion 9:6-7

E Huriki a Pariseo Ri Ngaru ni Rabalaki e Isu
(*Mateo 26:1-5; Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2*)

⁴⁵YI kupo e huriki a Iuda ri valai ni lukea e Maria. Na tahuna ri masia a maki i ratea e Isu, ri luhoi tora ia ngane. ⁴⁶Palu i ranga e huriki ri lakea ne huriki a Pariseo ri vakalongo ria vona a maki i ratea. ⁴⁷Muri e huriki a prister dagi, e huriki a Pariseo ri gale palupu e huriki a tara na vaponga, ri vanana, ri ta maea, “A ra si gi ratea ngane? Ra bakovi iea, i rata a maka nivakasiri i kupo. ⁴⁸Hita bara si mata taroa ge rata liuliu lokovonga, e huriki lobo bara ri luhoi tora ia. Muri e huriki a Rom bara ri valai, ri ratapilea a roho na Vure, ri tahona polo vona a tanga ne hita.”

⁴⁹Pali a viri tara ne ria, a rana e Kaipas, a prister i muga ne huriki a prister lobo na pida iea, i ta rike, i ta maea, “Mua i uka ma mu lohoka vona tara maki! ⁵⁰I uka ma mu lohoka vona? I uka ma ge huriki lobo ri gi mate. I kamumu hateka a bakovi ala taku kunana ge mate na murine huriki lobo.”

⁵¹⁻⁵³“Lakea i vakatubu na parava iea, ri varodo a ngava ri gi rabalakia e Isu. E Kaipas i uka ma i takia na niluhoi vona ra ngava iea. I takia, a vuhuna ia a prister i muga ne huriki a prister lobo na pida iea, pali i taki muga ne Isu ge mate na murine huriki a Iuda. Pali i uka ma e huriki a Iuda kunana, ge mate ge vakalipopo e huriki a tuna Vure ra ri made viliha na maka tanga lobo, ri gi made palupu ge ria a kabu i taku.

⁵⁴Lakea e Isu i uka ma i laho kavakava tabu na matane huriki a Iuda. I lakea na tanga e Epraim, tabukoi na robo, i made vonga turane huriki a murimuri vona.

⁵⁵Na tahuna a habu ne huriki a Iuda i tabukoi, a Habu na Nipagepolo, e huriki ala kupo na tanga viliha vonga ri sike o Ierusalem, ri gi rata a leho ni rata ria ri gi malamala na matana Vure muga na Habu na Nipagepolo. ⁵⁶Ri matakana mavongea e Isu. Na tahuna ri pesi pololilo na tabeke na roho na Vure ri vanana, “Mu luhoi navai? A bakovi iea ge valai na habu o ge uka?” ⁵⁷Pali e huriki a prister dagi, a Pariseo ri vakuku e huriki ne e rei a viri ge matavisia e Isu, ge vakalongo malaviriri ria, ri gi lakavua.

E Maria i Biri e Isu o Betani
(*Mateo 26:6-13; Markus 14:3-9*)

12 ¹bA parava i polotara muga na Habu na Nipagepolo, e Isu i luve o Betani, ra tanga ne Lasarus, a bakovi i vakamahuri mulea na matenga. ²cLakea e huriki vonga ri taguia e Isu, ri rata a habu vona. E Marta i veru a maki ni kani, pali e Lasarus i made turane huriki na dede

^y 11:45 Ion 7:31 ^z 11:46 Luk 16:31 ^a 11:51-53 Ion 5:18 ^b 12:1 Ion 11:1,43

^c 12:2 Luk 10:40

ri kani turane Isu. ^{3d}Lakea e Maria i bolea a kalavana lita na mangisipa, ni rata na vutuna kai a nard, a mapana i dagi hateka. I guru langa na vahane Isu, muri i ravu na vuna. Lakea a mangina mangisipa i huli hateka pololilo na ruma.

⁴Pali e Iudas Iskariot, a turane huriki a murimuri, ra bakovi ta ge habi e Isu na limana pile, i koi, i ta maea, ⁵“A mangisipa iea i dagi hateka a mapana. A mapana i manga a mapana bakovi i leho na pida i taku. I navai i uka ma o bolea a mapana mangisipa iea, go habia ne huriki a matasia?” ⁶E Iudas i takia ra ngava iea a vuhuna ia a panaho. I uka ma i luhoi e huriki a matasia. A leho vona ni matakari a tava, bara i panaho mule ranga moni.

⁷E Isu i koli, i ta maea, “Naha ni takia. I kamumu hateka a hini i rata purua a mangisipa, ge davea ra parava bara ni tanu iau vona. ⁸“E huriki a matasia bara ri made turane mua vakaroro, pali iau i uka ma ga made turane mua vakaroro.”

⁹E huriki a Iuda ri longoa e Isu i made vonga, lakea ri valai maia. Pali i uka ma ri valai ri gi matai e Isu kunana. A viri ri ngaru ni masia e Lasarus, ra bakovi e Isu i vakamahuri mulea na matenga. ¹⁰Lakea e huriki a prister dagi ri varodo tabu a ngava ne Lasarus, ia tara ri gi rabalakia, ^{11f}a vuhuna e huriki a Iuda ri longoa a velengana, lakea ri luhoi torea e Isu.

E Isu i Dili o Ierusalem

(Mateo 21:1-11; Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40)

¹²Na parava muri e huriki ri valai na habu ri longoa e Isu ge lakea o Ierusalem. ^{13g}Lakea ri bole a maka pagana rou, ri vano ri gi taguia e Isu, ri gale maea,

“Si gi kavurikea a Vure!^h

A Vure ge vakabagetua a viri i valai na rane Bakovi Dagi!

Ni gi vakabagetu a hariki ne Israel!”

¹⁴E Isu i matavisia tara tuna donki, i made langa vona. I ramai kunana a ngava ni here puru hosi na Hinere i ta maea,

¹⁵ⁱ“Mua o huriki a bakovi o Sion^j naha ni mangenge.

Mu masia a hariki ne mua i valai ngane,

i rike na tuna donki.”

^{16k}Muga e huriki a murimuri i uka ma ri matakilala a maka maki nga. Pali muri, na tahuna e Isu i mahuri mule na matenga, a Vure i

^d 12:3 Luk 7:37-38 ^e 12:8 Vin 15:11 ^f 12:11 Ion 11:45 ^g 12:13 Sng 118:25-26; Ion 1:49

^h 12:13 A ngava iea na nita Hibri i manga e “Hosana”. A pelegona muholi i maea, “Mi ngaru go korimule mia.” Pali na tahuna e Isu i valai, e huriki a Iuda ri taki a ngava iea ne vona ni kavurikea a Vure. ⁱ 12:15 Sek 9:9 ^j 12:15 E Ierusalem, a rana tara e Sion.

^k 12:16 Ion 2:22

vakabagetua, ri matakilaka vona ngane a ngava ri taki ne Isu, a maki ri ratea ne Isu, ni here puru hosi virihi mai ia. ¹⁷E huriki ri turana na tahuna i gale tala e Lasarus na lovo, i vakamahuri mulea na matenga, i uka ma ri malo ni vakalongo lae e huriki vona a maki ri masia. ¹⁸E huriki ala kupo ri longoa i rata a nivakasiri iea, ri lokovonga ri tagui ia. ¹⁹Lakea e huriki a Pariseo ri vata, ri ta maea, “Mu masia, ngane bara i uka tara maki si gi ratea. I mata manga e huriki lobo ri muri vona ngane!”

E Isu i Taki Muga a Matenga Vona

²⁰E huriki a bakovi na tanga e Gris ranga ri turana e huriki ri sike na habu ne vona ni kavurikea a Vure. ²¹Ri valai ne Pilip, ra bakovi o Betsaida na tabeke ne Galili, ri takia, “Bakovi dagi, mi ngaru ni matai e Isu.” ²²Lakea e Pilip i vano i takia e Andreas. Muri ru vano ru vakalongoa e Isu.

²³^lE Isu i koli, i ta maea, “Ngane i tabukoi a Vure ge vakabagetu iau, a Tuna Bakovi. ²⁴^mA taki muholi mua, na tahuna a bakovi i varo a vutuna vit, i mate a vutuna vit, i gaga, i koru rike, i vakabele a kanena i kupo. Pali a vutuna vit i uka ma ni gi varo, i uka ma ge vakabele tabu a kanena. ²⁵^rE rei a viri i ngaru hateka a nimadena, bara i mate. Pali e rei a viri i marikoi a nimadena koea na malala, bara i mahuri vakaroro muri ma. ²⁶E huriki ri ngaru ge ria a vora nau, ri gi muri nau. Lakea bara ri made turagu na hini ga made vona. E Tata bara i kavurike e huriki ri rata a leho nau.”

A Tuna Bakovi Bara Ni Bole Rike

²⁷^oE Isu i ta rike tabu, i ta maea, “Ngane i mava a hategu, pali ga ta navai? Ga ta maea, ‘O Tata, o korimule iau na nimadihi iea?’ Pali i uka ma ga ta mavonga a vuhuna iau a valai ga bolea a nimadihi iea. ²⁸O Tata, ge bagetu a ramu.”

Muri a lohona viri tara i ta valai na hunu i ta maea, “Iau, a ragu ni vakabagetu pali. Pali ga ratea ge bagetu tabu.” ²⁹E huriki vonga ri longoa ri taki ta a hini i kururu. Pali i ranga e huriki ri taki ta a agelo i ta turana.

³⁰Lakea e Isu i taki ria, i ta maea, “Ra lohona viri mu longoa, i uka ma ne vona ni tuhori iau. A ngava nga ne vona ni tuhori mua. ³¹Ngane a Vure ge pelekado e huriki, ge lili talea a matakari na malala.^p ³²^qPali iau, na tahuna ni gi bole rike iau, ga tuli valai nau e huriki lobo.” ³³^rI taki a ngava nga, ta ge vakalongo a naro ge mate vona.

^l 12:23 Ion 13:31-32; 17:1 ^m 12:24 1Ko 15:36 ⁿ 12:25 Mat 16:25 ^o 12:27 Sng 6:3; 42:5; Mat 26:38 ^p 12:31 A matakari na malala, re Satan. ^q 12:32 Ion 3:14 ^r 12:33 Ion 19:6

³⁴ Lakea ri ta rike, ri ta maea, “Mi gia na vinara, e Kristo bara i valai ge made vakaroro. Pali i navai o ta maea ke, ‘A Tuna Bakovi ni gi bole rike?’ E rei ra Tuna Bakovi iea?”

³⁵ Muri e Isu i taki ria, i ta maea, “Mua bara mu tahoka a nipara na parava popote kunana. Mu laho na tahuna mu tahoka a nipara, ma ge puru a uvo. A bakovi i laho na uvo i uka ma i lohoka vona a hini ge lakea vona. ³⁶ Ngane mu tahoka a nipara. Mu luhoi tora a nipara na tahuna i tabuli, ge mua e huriki a tuna nipara.” Na tahuna i vakaloboa a nitana, i pe ria i kapiloho ne ria.

E Huriki a Iuda i Uka Ma Ri Luhoi Tora

³⁷ E huriki a Iuda ri matai a maka nivakasiri e Isu i rata, pali i uka ma ri luhoi torea, ³⁸ vge bele muholi a nitana propet e Isaia i here puru hosi, i ta maea,

“Bakovi Dagi e rei i longo mai a ngava mi taki ria vona?

E Bakovi Dagi i vakasiri ne rei a nitora vona?”

³⁹ Lakea ri keru ni luhoi torea, a vuhuna e Isaia a propet i here tabu, i ta maea,

⁴⁰ w “I vakakepa a matane ria,

I vakamalupa a hatene ria,

i uka ma ri gi matakilaka na maki,

i uka ma ge palala a gine ria,

i uka ma ri gi pulo a vilone ria,

lakea i uka ma ga vakamahuri ria.”

⁴¹ x E Isaia i ratea a ngava iea, a vuhuna i masia a bagetuanga ne Isu, lakea i vakalongo e huriki vona.

⁴² y Pali na tahuna iea kunana e huriki ala kupo ri luhoi torea e Isu. I ranga a matakari, ria ranga ri luhoi torea e Isu. Pali ri mangenge ne huriki a Pariseo, lakea i uka ma ri vakalongo a niluhoi ne ria, a vuhuna ri mangenge, ma ni gi tonu tala liu ria na roho na vaponga. ⁴³ z Ri ngarua a Vure ge kavurike ria, pali ri ngaru hateka e huriki a bakovi ri gi kavurike ria.

E Isu i Valai Ge Kori Mule e Huriki

⁴⁴ Muri e Isu i gale dagi, i ta maea, “Na tahuna a viri i luhoi tora iau, i uka ma i luhoi tora iau kunana, i luhoi torea a viri i rudu iau a valai.

⁴⁵ a Na tahuna i matai iau, i masia ra viri i rudu iau a valai. ⁴⁶ A puru valai na malala a manga a nipara. E rei a viri i luhoi tora iau i uka ma ge made na uvo.

* 12:34 Sng 110:4; Ais 9:7; Dan 7:14 † 12:35 Ion 8:12 † 12:36 Epe 5:8 † 12:38 Ais 53:1
w 12:40 Ais 6:10 x 12:41 Ais 6:1 y 12:42 Ion 9:22 z 12:43 Ion 5:44 a 12:45 Ion 14:9

^{47b}“A bakovi i longoa a ngavagu, pali i uka ma i muri maia, iau i uka ma ga pelekadoa. A vuhuna a valai, i uka ma ga pelekado e huriki. A valai ga korimule e huriki na malala. ⁴⁸I tahoka a mari ni pelekado ge pelekado e huriki ri marikoi iau, i uka ma ri ngaru a nitagu. Ra nitagu kunana bara i pelekado ria na nilobona malala, ⁴⁹a vuhuna iau i uka ma a taki a ngava na niluhoi nau kunana. E Tata i rudu iau a valai, i habi nau a vinara, a ngava ga rata navai, ga taki navai. ⁵⁰A lohoka vona a vinara ne Tata i vakasiri a nimahuri vakaroro. I mavonga kunana a ngava a taki, ra ngava iea kunana i vakuku iau vona e Tata, ga vakalongo mua vona.”

E Isu i Vahilolo a Vahane Huriki a Murimuri

13 ¹Kuduvi a Habu na Nipagepolo ge vakatubu. E Isu i lohoka vona a parava i valai pali ge pe a malala, ge hamule sike ne Tamana. I ngaru hateka e huriki a viri vona ri made na malala, ngane ta ge vakasiri muholi ria i ngaru hateka ria.

²“Na malunga ngane ri kakani. E Satan i habi pali a niluhoi ne Iudas Iskariot, e tune Simon, ge habi e Isu na limane huriki a pile. ³^dE Isu i lohoka vona e Tamana i ru a maki lobo na limana. I lohoka vona ia i valai na Vure, pali ngane ta ge hamule lakea tabu na Vure. ⁴Lakea i pesi rike, i kali talea a varakia vona, i bolea a lavalava na nihilolo, i rea halui a kipona. ⁵Muri i guru puru na tavila a naru, i vakatubu ni vahilolo a vahane huriki a murimuri vona. Muri i ravu ria na lavalava i rea vona.

⁶Na tahuna e Isu ta ge vahilolo a vahane Simon Petrus, lakea e Petrus i nanea, “Bakovi Dagi, go vahilolo a vahagu?”

⁷E Isu i koli, i ta maea, “I uka ma o lohoka vona a maki a ratea. Muri bara o lohoka vona.”

⁸Pali e Petrus i hehe, i ta maea, “Naha ni vahilolo a vahagu.”

Pali e Isu i koli, i ta maea, “Iau i uka ma ga vahilolo a vahamu, i uka ma go made turagu.”

⁹Lakea e Simon Petrus i koli, “Pali o Bakovi Dagi, i uka ma ga a vahagu kunana, a limagu, a gigu ranga o vahilolo.”

¹⁰^eLakea e Isu i koli, i ta maea, “A bakovi i hilolo pali i uka ma ge hilolo tabu. Bara ni vahilolo kunana a vahana, a vuhuna a kakaina lobo i matapado pali. Mua mu matapado, pali i uka ma i mua lobo.” ¹¹E Isu i ta maea, a vuhuna i lohoka vona a viri bara i habi ia na limane huriki a bakovi hale, ra i mavonga i taki i uka ma e huriki lobo ri matapado.

¹²Na tahuna i vahilolo lobo a vahane ria, i rodo mulea a varakia vona, i hamule mai a murina. Lakea e Isu i nana ria, i ta maea, “A naro a ratea ne mua, mu matakilalea, o i uka? ¹³I kamumu mu gale iau ‘E Bakovi

^b 12:47 Ion 3:17 ^c 13:2 Luk 22:3; Ion 13:27 ^d 13:3 Ion 3:35; 16:28

^e 13:10 Ion 6:64,70-71; 15:3

Dagi', 'A mari ni tovo' a vuhuna i muholi a ngava ngi. ¹⁴ƆIau a Bakovi Dagi ne mua, a mari ni tovo ne mua, a vahilolo pali a vahane mua. Mua ranga, ngane a ngaru mu gu made palupu, mu vahilolo a vahane mua. ¹⁵ƆA vakasiri mua pali, mu rata manga a hini a rata ne mua. ¹⁶ƆA taki muholi mua, a vora i uka ma ge muga na matakari vona. A vinuru tara i uka ma ge matakari a viri i rudua. ¹⁷Ngane mu lohoka vona a ngava nga. Mua bara mu longo mai, bara mu vivi.

E Isu Bara Ni Habi na Limana Pile

¹⁸ƆIau i uka ma a taki mua lobo. A lohoka vona e huriki a bakovi a vulaki. Pali a maki ta ge bele, ge bele muholi a Hinere, i ta maea, 'A viri miri vakani a bret, ia kunana a viri bara i rata hale iau.'

¹⁹ƆA taki mua vona muga, lakea na tahuna ge bele a maki iea, bara mu luhoi tora iau, 'Iau kunana, ra iau.' ²⁰ƆA taki muholi mua, e rei a viri i tagui e huriki a rudu, i manga i tagui iau. E rei a viri i tagui iau, i manga i tagui a viri i rudu iau a valai."

²¹Na tahuna e Isu i taki lobo a ngava nga, i lege a lohona, lakea i vakalongo ria, i ta maea, "A taki muholi mua, a viri tara ne mua bara i habi iau na limane huriki a pile."

²²Lakea e huriki a murimuri ri vamatanono. Ri ngapa vona a ngava iea, e rei muholi a viri i takia? ²³A viri tara ne ria, ra murimuri e Isu i ngaru hatekea, i made tabukoi vona. ²⁴Lakea e Simon Petrus i longo rike lokovonga, i takia, "O nanea. E rei muholi a viri i takia?"

²⁵Lakea i dogo rike ne Isu, i nanea, "Bakovi Dagi, e rei ge rata mavonga?"

²⁶Lakea e Isu i koli, i ta maea, "Ra viri ga lutua a bret, ga habia vona. Ia kunana." Muri i lutua a bret i habia ne Iudas Iskariot, e tune Simon. ²⁷Na tahuna e Iudas i bolea a bret, lakea e Satan i dili vona.

Lakea e Isu i takia, "A ra maki ta go ratea, o vano o rata malaviriria." ²⁸Pali e huriki ri kakani i uka ma ri lohoka vona a ngava e Isu i taki virihia e Iudas vona. ²⁹I ranga e huriki ri luhoi e Isu i takia e Iudas ge kona a maki na habu, o ge habi a maki ranga ne huriki a matasia, a vuhuna i matakari a tava ne ria. ³⁰E Iudas i bolea a bret e Isu i habia vona, lakea i malaviriri kunana i pagitala. I hapu ngane a rodo.

A Vinara Karaba

³¹Na tahuna e Iudas i vano pali, e Isu i ta maea, "Ngane a Tuna Bakovi i bole a bagetuanga vona, lakea mu masia vona a bagetuanga na Vure. ³²Na

^f 13:14 Mat 20:28; Luk 22:27 ^g 13:15 Pili 2:5; Kol 3:13; 1Pe 2:21 ^h 13:16 Mat 10:24

ⁱ 13:18 Sng 41:9 ^j 13:19 Nim 3:14; Ion 14:29; 16:4 ^k 13:20 Mat 10:40 ^l 13:23 A murimuri e Isu i ngaru hatekea, re Ioanes. ^m 13:27 Ion 13:2 ⁿ 13:31 Ion 12:23
^o 13:32 Ion 17:5

tahuna mu masia ne Isu a bagetuanga na Vure, ra bagetuanga iea kunana i vakasiria ne Tuna. Lakea a Vure bara i malaviriri kunana i vakabagetua.

³³“Mua mu manga e huriki e tugu, iau i uka ma ga made tabaka turane mua. Bara mu matakana iau. Pali i manga a ngava a taki ne huriki a Iuda, ngane a taki mua vona tabu. A hini ga lakea vona, bara mu keru ni lakea vona.

³⁴“A vinara karaba a habi ne mua i maea, mu vangaru, i manga iau a ngaru mua. ³⁵Mua bara mu rata mavonga, e huriki lobo bara ri matakilala mua, mua e huriki a murimuri nau.”

E Petrus Bara i Nana Rovi ne Isu

(Mateo 26:31-35; Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34)

³⁶Lakea e Simon Petrus i nanea, “Bakovi Dagi, go lokovai?”

E Isu i koli, i ta maea, “A hini ga lakea vona, ngane bara o keru ni valai vona. Pali muri ma bara o muri valai.”

³⁷E Petrus i nana tabu, “Bakovi Dagi, i navai ga keru ni muri mai ioe ngane? Bara pesi turamu, a mate turamu.”

³⁸Muri e Isu i koli, i ta maea, “Ioe go mate muholi nau? A taki muholi ioe, muga na kureko ge tangi, bara o nana rovi iau balaka tolu!”

E Isu i Vakasihomo e Huriki a Murimuri

14 ¹“Naha ni loholege lae na hatene mua. Mu luhoi torea a Vure, mu luhoi tora iau. ²A roho ne Tata i ngavaka. Iau ga muga ga pelekado puru a murine mua. Bara i uka, i uka ma ga takia mua vona a ngava iea. ³Iau ga muga, ga pelekado puru a murine mua. Muri bara hamule valai tabu, a tuli mua, si gi made palupu. ⁴Mu lohoka vona pali a dala na tanga ga lakea vona.”

E Isu a Dala

⁵Lakea e Tomas i nanea e Isu, “Bakovi Dagi, i uka ma mi lohoka vona a hini go lakea vona. Mi gi lohoka navai na dala?”

⁶E Isu i koli, i ta maea, “Iau a dala, iau a nita muholi, iau a nimahuri. E huriki ri ngaru ni lakea ne Tata ri gi valai taro nau. ⁷Mua bara mu lohoka muholi nau, e Tata tara bara mu lohoka vona. Ngane mu vakatubu ni lohoka vona, a vuhuna mu masia pali.”

⁸Lakea e Pilip i ta maea, “Bakovi Dagi, o vakasiri mia vona e Tamamu, lakea i uka ma mi gi nana tabu.”

⁹E Isu i koli, i ta maea, “Pilip, iau a made tabaka pali turane mua, pali i navai i uka ma o lohoka nau? E huriki ri matai iau, ri masia e Tata.

^p 13:33 Ion 7:33-34 ^q 13:34 Ion 15:12,17; 1Ion 3:23; 2Ion 5 ^r 14:3 Ion 12:26

^s 14:6 Ion 11:25; Rom 5:1-2 ^t 14:7 Ion 8:19 ^u 14:9 Ion 12:45; Kol 1:15; Hib 1:3

I navai a hini o ta maea, 'O vakasiri mia vona e Tamamu.' ¹⁰ Ra ioe, o luhoi iau na tahuna a taki maria e Tata miri manga a viri ala taku, o i uka? A ngava a taki mua vona i uka ma a ngavagu. A ngavane Tata. E Tata i made turagu, i rata a leho vona. ¹¹ Mu luhoi iau na tahuna a taki maria e Tata, miri manga a viri ala taku. Pali mua bara mu koi ni luhoi iau, a ngaru mu gu matai a maka nivakasiri a rata, lakea mu gu luhoi tora iau. ¹² A taki muholi mua, e huriki ri luhoi tora iau bara ri rata a maka maki iau a rata. Bara ri rata a maki dagi hateka na maki a rata pali, a vuhuna iau bara hamule lakea ne Tata. ¹³ A ra maki mu nana iau vona na ragu, bara rata. Na naro iea kunana, iau a Tuna Vure, ga ratea a rane Tata ge bele dagi. ¹⁴ A ra maki mu nana iau vona na ragu, bara rata. ¹⁵ Mua bara mu ngaru iau, bara mu muri mai a ngavagu.

A Hanuna Vure

¹⁶ "Ga takia e Tata ge rudu vilia ne mua a viri tara ge tuhori mua, ge made turane mua na parava vakaroro. ¹⁷ Ra viri ge tuhori mua, a Hanu na Nita Muholi. E huriki na malala ri keri ni bolea, a vuhuna i uka ma ri masia, i uka ma ri lohoka vona. Pali mua mu lohoka vona, a vuhuna i made turane mua. Muri ge made pololilo ne mua.

¹⁸ "Iau i uka ma ga pe mua mu gu manga a duku. Bara hamule valai ne mua. ¹⁹ I uka ma ge tabaka, e huriki na malala i uka ma ri gi matai iau, pali mua bara mu matai iau tabu. Mua bara mu mahuri mule a vuhuna iau a mahuri. ²⁰ Na parava iea bara mu lohoka vona e Tata i made turagu, mua mu made turagu, iau a made turane mua. ²¹ E rei a viri i longo mai a nitagu, i ramai, ia a viri i ngaru iau. A viri i ngaru iau, e Tata tara i ngarua, iau tara a ngarua, bara vakasiri iau vona."

²² Muri e Iudas (i uka ma e Iudas Iskariot) i nanea, "Bakovi Dagi, i navai go vakasiri ioe ne mia, pali o koi ni vakasiri ioe ne huriki na malala?"

²³ E Isu i koli, i ta maea, "E rei a viri i ngaru iau, bara i longo mai a ngavagu. E Tata bara i ngarua, lakea bara miri bele vona, miri made turana. ²⁴ A viri i uka ma i ngaru iau, i uka ma i longo mai a ngavagu. Ra ngava mu longo i uka ma a ngavagu. A ngavane Tata, ra i rudu iau a valai.

²⁵ "A ngava nga a taki na tahuna a tabana ni made turane mua. ²⁶ Pali na tahuna e Tata ge rudu vilia na ragu a viri ge tuhori mua, ra Hanu Kiripiripi, bara i tovo mua vona a maki lobo, ge rata mua, mu longovisi tabu a maka maki a taki mua vona pali. ²⁷ Iau a habi a nivalemu ne

^v 14:10 Ion 12:49 ^w 14:11 Ion 10:38 ^x 14:12 Mrk 16:19-20 ^y 14:13 Mat 7:7;
 Ion 15:16 ^z 14:15 Ion 15:10; 1Ion 5:3 ^a 14:16 Ion 14:26; 15:26; 16:7 ^b 14:17 Ion 16:13
^c 14:20 Ion 17:21-23 ^d 14:24 Ion 7:16

mua. A nivalemu nau a habi ne mua. I uka ma a habi a nivalemu ne mua ge manga e huriki na malala ri habi. Naha ni loho lege lae, naha ni mangenge.

²⁸“Mu longo pali iau a ta maea, ‘Iau ga vano, muri ga hamule valai tabu.’ Mua bara mu ngaru iau, bara mu vivi vona a hini iau ga hamule lakea ne Tata, a vuhuna i dagi hateka nau. ²⁹^fA taki muga mua vona ngane a maka ngava nga, muri bara ri bele. I mavonga kunana na tahuna a maka maki nga ri bele, bara mu luhoi tora iau. ³⁰I uka ma ga ta vilihui lokovonga, a vuhuna a matakari na malala ta ge valai ngane. Pali i uka nitora ge ratea nau. ³¹Pali iau a muri mai a ngavane Tata i taki iau ga ratea, lakea e huriki lobo ri gi matakilala iau a ngaru hatekea e Tata. Mu valai ngane, si vano.”

E Isu Ia a Kai a Vain

15 ¹“Iau kunana a manga a kai a vain muholi. E Tata i manga a mari ni leho na hania na vain. ²^gI paku vuroki a maka rahagu ri uka a kanene ria. Pali a rahagu ranga ri tahoka kanena, bara i kisi kamumu ria, ri vua hateka. ³Mua mu kabakaba pali na matana Vure, a vuhuna mu longo mai a ngava a taki mua vona. ⁴Mu rihi iau i manga iau a rihi mua. A rahana vain i tuvua tala na bokona kai, a vain bara i tahoka a kanena. Pali a rahana vain ni tolo tala na bokona kai a vain, i uka ma ge tahoka a kanena. Mua ranga, na tahuna i uka ma mu rihi iau, bara i uka kanene mua.

⁵“Iau kunana a bokona kai a vain, pali mua a rahana. E huriki ri rihi iau, iau tara a rihi ria, ria kunana ri gi vakabele a kanene ria ge kupo. E huriki i uka ma ri rihi iau, bara ri keru ni rata a maki. ⁶^hNa tahuna a viri i uka ma i rihi iau, i manga a rahana kai ni tolo vuroki ge malai. Muri bara ni voro rike na kanono, ri nono. ⁷Na tahuna mu rihi iau, mu muri mai a ngavagu, bara mu nanea e Tata na ningaru ne mua, bara i longo. ⁸ⁱNa tahuna mu vakabele a kanene mua i kupo mu vakasiri mua, mua e huriki a murimuri nau, lakea mu ratea a rane Tata i dagi na malala.

⁹“Iau a ngaru mua i manga e Tata i ngaru iau. Ngane a ngaru hateka mua mu gu rihi iau, ga ngaru mua. ¹⁰^jMua bara mu longototo a ngavagu, bara ngaru mua, i manga kunana a longototo a ngavane Tata, lakea i ngaru iau. ¹¹A taki mua vona a ngava iea, mu gu vivi manga iau a vivi, bara mu vivi liu. ¹²^kA vinara nau i maea: Mu vangaru i manga iau a ngaru mua. ¹³^lA viri i ngaru hateka e huriki a turana, lakea i mate na murine ria, a ningaru vona i dagi hateka. ¹⁴^mMua bara mu muri mai a

^e 14:28 Ion 20:17 ^f 14:29 Ion 13:19 ^g 15:2 Mat 3:10 ^h 15:6 Mat 7:19; 13:42

ⁱ 15:8 Mat 5:16 ^j 15:10 Ion 14:15; 1Ion 2:5 ^k 15:12 Ion 13:34 ^l 15:13 Ion 10:11; 1Ion 3:16 ^m 15:14 Mat 12:50

vinara nau, bara mua e huriki a turagu. ¹⁵Ngane i uka ma ga gale mua tabu ge mua a vora, a vuhuna a vora i uka ma i lohoka vona a leho i rata a bakovi dagi vona. Ngane ga gale mua, mua e huriki a turagu, a vuhuna a maki lobo e Tata i vakasiri iau vona a tovo polo lobo ne mua pali. ¹⁶Mua i uka ma mu vulaki iau. Iau a vulaki mua. A vulaki mua mu gu vano, mu gu vakabele a kanene mua ge tabuli vakaroro. Mua bara mu rata mavonga, e Tata bara i habi ne mua a ra maki mu nanea vona na ragu. ¹⁷ⁿA vinara nau i maea: Mu vangaru!

E Huriki Bara Ri Marikoi ne Huriki a Murimuri

¹⁸“Na tahuna e huriki na malala ri marikoi ne mua, mu luhoi kamumu. Re huriki nga ri marikoi nau muga. ¹⁹^oBara i mua a bakovi na malala, e huriki a bakovi na malala bara ri ngaru mua, a vuhuna mua a tara ne ria. Pali mua, i uka ma mua a bakovi na malala. A vulaki tala mua ne huriki a bakovi na malala lakea ri marikoi ne mua. ²⁰^pMu luhoi mulea a ngava a taki mua vona, ‘A vora i uka ma i muga na matakari vona.’ E huriki ri rata hale iau, bara ri rata hale mua. E huriki ri longo mai a vinara nau, bara ri longo mai a vinara ne mua. ²¹Ri rata mavonga mua, a vuhuna ri marikoi nau. Ri marikoi nau a vuhuna i uka ma ri lohoka vona a viri i rudu iau a valai. ²²Ngane ri tahoka a ngava a vuhuna iau a valai a pukatala a naro hale ne ria. Ngane ri uka a dala ri gi ruhulolo a naro hale ne ria. ²³^qA viri i marikoi iau, i marikoi ne Tata. ²⁴Iau a made turane ria, a rata a maka maki nga i uka tara viri ge rata ma. Iau i uka ma ga rata a maka leho nga, bara ri uka rarenga vona a naro hale ne ria. Pali ngane ri matai a maka nivakasiri nga, ri tabana ni marikoi maria e Tata. ²⁵^rRi rata mavonga, ge bele muholi a ngava ni here puru hosi na Vinara i ta maea, ‘I uka a vuhuna a hini ri marikoi tavula nau.’

²⁶^s“Na tahuna a viri ge tuhori mua ge valai, ra Hanu na Nita Muholi, bara i vakalongo e huriki nau. Ra viri iea, ga rudu vilia ne mua, bara i valai ne Tata. ²⁷Mua ranga bara mu vakalongo e huriki ne nau, a vuhuna mu made turagu na tahuna a vakatubu a leho, i valai i harena mona.

16 ¹^aA ngava nga a taki muga mua vona, muri i uka ma mu gu vuru viliha lae. ²^eE huriki bara ri tono tala mua na roho na vaponga. I muholi ngi, i uka ma ge tabaka e huriki bara ri rabalaki mua, bara ri luhoi ta ri rata a leho na Vure. ³^uBara ri rata mavonga a vuhuna i uka ma ri lohoka ne maria e Tata. ⁴A vakalongo mua vona muga, lakea na tahuna a parava iea i valai, bara mu luhoi mule a ngava a vakalongo muga vona. Muga i uka ma a vakalongo mua vona, a vuhuna a tabana ni made turane mua.

ⁿ 15:17 Ion 13:34 ^o 15:19 Ion 17:14 ^p 15:20 Ion 13:16 ^q 15:23 Luk 10:16

^r 15:25 Sng 35:19; 69:4 ^s 15:26 Ion 14:26 ^t 16:2 Mat 24:9; Luk 6:22; Ion 9:22

^u 16:3 Ion 15:21

A Leho na Hanuna Vure

⁵“Ngane bara hamule lakea vona ra viri i rudu iau a valai, pali i uka tara ne mua ge nana iau ge ta maea, ‘Go lokovai?’ ⁶Ngane mu dodo hateka a vuhuna a taki mua vona a ngava nga. ⁷“Pali a taki muholi mua, ga pe mua a vuhuna a ngaru ni kori mua. Iau ga vano taro, muri a viri ge tuhori mua bara i valai. Na tahuna a vano, ga rudu vilia. ⁸Na tahuna i valai, bara i vakasiri e huriki, ri matakilala a rabu hale ne ria, ri matakilala iau a malamala hateka, ri matakilaka vona e Tata ge pelekado e huriki. ⁹Ge vakasiri ria na naro hale ne ria, a vuhuna i uka ma ri luhoi tora iau. ¹⁰Ge vakasiri ria vona iau a malamala, a vuhuna ga sike lakea ne Tata, i uka ma mu gu matai iau tabu. ¹¹“Ge vakasiri ria ne Tata ge pelekado e huriki, a vuhuna i pelekadoa pali a matakari na malala, i matarida a nitora vona.”^x

¹²“^yA maka ngava a ngaru ni taki mua vona i kupo, pali ngane i uka ma ga taki lobo mua vona, ma ga vakavaroru mua vona a maka ngava nga. ¹³Pali na tahuna a Hanu na Nita Muholi ge valai, bara i vakasiri mua na maka nita muholi lobo. I uka ma ge rata a ngava vona. A ngava i longoa ra ngava iea kunana bara i taki mua vona. Bara i taki mua vona a maki ge bele muri ma. ¹⁴Ge vara polo a vinara nau mu gu longo, lakea bara i ratea a ragu i dagi. ¹⁵A maki lobo ne Tata a maki nau. I mavonga a taki mua, a Hanuna bara i bole a ngava nau i vakalongo mua vona.

¹⁶“^zI uka ma ge tabaka, i uka ma mu gu matai iau. Pali i uka ma ge tabaka tabu, bara mu matai iau.”

¹⁷I ranga e huriki a murimuri ri vanana, ri ta maea, “I navai a hini i ta maea, ‘I uka ma ge tabaka, i uka ma mu gu matai iau. Pali i uka ma ge tabaka tabu, bara mu matai iau.’ Pali i navai i ta maea tabu, ‘A vuhuna bara lakea ne Tata?’” ¹⁸Ri vanana mavonga ri ta maea, “I navai a hini i ta maea, ‘I uka ma ge tabaka?’ I uka ma mi longokilala a hini i taki.”

A Niloholege Bara i Mapulo a Nivivi

¹⁹E Isu i lohoka vona a hini ri ngaru ni nanea, lakea i taki ria, “Mua mu vanana vona a bokona a ngava a taki, ‘I uka ma ge tabaka, i uka ma mu gu matai iau. Pali i uka ma ge tabaka tabu, bara mu matai iau.’” ²⁰A taki muholi mua, mua bara mu tangi, mu dedo na tahuna e huriki a bakovi a ngatavine na malala ri pitei. Bara mu loho lege lae, pali a niloholege ne mua bara i mapulo, i bele a nivivi. ²¹A ngatavine i pahea a koma i bole a nimadihi, a vuhuna a parava vona i valai pali. Pali na tahuna i poda lobo a koma i longo kaburungia a nimadihi, a vuhuna

^v 16:7 Ion 14:16 ^w 16:11 Ion 12:31 ^x 16:11 Ra matakari na malala, re Satan.

^y 16:12 1Ko 3:1-2 ^z 16:16 Ion 14:19

i vivi vona e tuna i bele pali. ²²Mua ranga: Ngane a tahuna nidodo. Pali muri ma bara matai tabu mua, bara mu vivi. I uka tara viri ge bole vurokia a nivivi ne mua. ²³“Na parava iea i uka ma mu gu nana iau vona tara maki. A taki muholi mua, a ra maki mu nana e Tata vona na ragu, bara i habi ne mua. ²⁴I valai i harena mona, i uka ma mu nana vona ma na ragu tara maki. Mu nana, bara mu bole, lakea bara mu vivi hateka.

E Isu i Rangi a Nitara na Malala

²⁵“A rata a maka ngava nga na nita vakakika, pali muri ma i uka ma ga ta vakakika tabu, ga vakalongo kavakava mua ne Tata. ²⁶Na parava iea bara mu nanea a Vure na ragu na maki mu ngaru. Iau i uka ma a taki ga nanea e Tata na maki mu ngaru. ²⁷^bE Tata i ngaru mua a vuhuna mu ngaru iau, mu longo mai iau na tahuna a taki mua a valai na Vure. ²⁸I muga a pea e Tata a puru valai na malala, pali ngane bara pe a malala, a hamule lakea ne Tata.”

²⁹Lakea e huriki a murimuri ri ta rike ri ta maea, “Ngane o ta kavakava, o uka ma o ta vakakika. ³⁰Ngane mi matakilala ioe o lohoka vona a maki lobo. Ioe o uka a ningaru vona a ninana ne mia, a vuhuna o lohoka vona pali a ninana ne mia. Ra ngava vomu i rata mia mi luhoi tora ioe o valai na Vure.”

³¹E Isu i koli a nita ne ria, i ta maea, “Ngane kunana mu luhoi iau! ³²“Pali a parava bara i valai, i valai pali, bara mu ha vapida, mu ha lakea na tanga takutaku ne mua. Bara mu ha taro iau, a made kikeri. Pali i uka ma iau kikeri. E Tata tara i made turagu.

³³^d“A taki mua vona a maka ngava nga, lakea na tahuna mu made turagu, bara mu tahoka a nivalemu. Na tahuna mu made na malala bara mu bole a nimadihi. Pali mu tuhaka! A rangi pali a nitara na malala.”

E Isu i Vasileki

17 ¹E Isu i taki lobo a ngava nga, lakea i mata rike na hunu, i vasileki maea, “Tata, a parava i valai pali. O kavurike iau, e Tumu, lakea iau ga kavurike ioe, ²a vuhuna o habia pali nau a nitara ga matakari e huriki lobo, ga habi a nimahuri vakaroro ne huriki o habi nau pali. ³^eA nimahuri vakaroro i maea: ri gi lohoka vomu, ioe kikeri a Vure muholi. Ri gi lohoka tabu nau, iau e Isu Kristo, o rudu iau a valai. ⁴^fIau a rata lobo a leho o habi nau ga rata, lakea e huriki a bakovi a ngatavine ri matakilala ioe, ioe o dagi hateka. ⁵^gO Tata, ngane o vakabagetu tabu iau na matamu na bagetuanga ne tarua tu tahoka muga na malala ni ratarike.

^a 16:23 Mat 7:7 ^b 16:27 Ion 14:21,23 ^c 16:32 Mat 26:31,56 ^d 16:33 Ion 14:27; Rom 5:1; 1Ion 5:4 ^e 17:3 1Ion 5:20 ^f 17:4 Ion 4:34 ^g 17:5 Ion 1:1

E Isu i Vasileki ne Huriki a Murimuri

6“E huriki a murimuri, muga o bole tala ria ne huriki a bakovi na malala, o habi ria nau. A vakasiri ioe pali ne ria. Re huriki nga a viri vomu; o habi ria nau, lakea ri longototo a ngavamu. 7Ngane ri lohoka vona, a maki lobo o habi nau i valai muholi vomu, 8 a vuhuna a ngava lobo o habi nau, a habi ne ria pali, lakea ri longo mai. Ngane ri lohoka muholi ne vomu o rudu iau a valai. 9I uka ma a vasileki ne huriki na malala. A vasileki ne huriki a bakovi vomu ra o habi nau, a vuhuna ria e huriki a bakovi vomu. 10E huriki a viri nau, a viri vomu. E huriki a viri vomu, a viri nau. Ri vakasiri e huriki na ragu i dagi. 11Iau i uka ma ga made tabaka koea na malala. Iau ga lakene, ga made turamu. Pali ria bara ri tabana ni made na malala. O Tata, ioe o Kiripiripi, o matakari ria na nitora na ramu, ra ramu o habia nau. Lakea ri gi pesi taku, i manga tarua tu ala taku kunana. 12^hNa tahuna a made turane ria, a matakari ria na nitora na ramu. I uka tara viri ge velu. A viri i ala taku kunana i velu, ra viri bara i bole a vuranga, lakea ra ngava ni here puru hosi na Hinere ge bele muholi.

13“Iau a popote ga sike lakene vomu. A taki a maka ngava nga na tahuna a tabana ni made koea na malala, a vuhuna a ngaru ria ri gi vivi hateka na nipitei nau. 14A habi ne ria a ngava vomu, lakea e huriki a bakovi a ngatavine na malala ri marikoi ne ria, a vuhuna i uka ma ria a viri na malala, i manga iau tara i uka ma iau a viri na malala. 15ⁱI uka ma a taki ioe go bole tala ria na malala. A ngaru go matakari ria na bakovi hale. 16Ria i uka ma ria a bakovi na malala, i manga iau tara i uka ma iau a bakovi na malala. 17O ru herehere ria na ngava muholi. A ngavamu i muholi. 18^jNgane a rudu ria ri gi lakea na tanga lobo na malala, i manga a hini muga o rudu iau a puru valai. 19Iau a luhoi ria, lakea a habi a hategu ne vomu, lakea ria ranga ri gi habi a hatene ria ne vomu.

E Isu i Vasileki ne Huriki Ri Luhoi Tora Ia

20“Iau i uka ma a vasileki ne ria kunana. A vasileki tabu ne huriki ri gi luhoi tora iau na tahuna e huriki a murimuri nau ri vakalongo ria ne nau. 21Lakea a ngaru ria lobo ri gi pesi taku. O Tata, a ngaru ri gi rihi tarua i manga tu varihi. Na tahuna ri made turane tarua, e huriki na malala ri gi matakilala ioe kunana o rudu iau a valai. 22^kA habia a nibagetu ne ria, ra o habia nau, ri gi pesi taku i manga tarua tu ala taku kunana. 23A ngaru iau ga made turane ria, ioe go made turagu. A ngaru ri gi pesi taku muholi, lakea e huriki a bakovi a ngatavine na malala ri gi matakilala

^h 17:12 Ion 6:39; 13:18 ⁱ 17:15 Mat 6:13; 2Tes 3:3 ^j 17:18 Ion 20:21 ^k 17:22 Apo 4:32

ioe, o rudu iau a valai, ri gi matakilaka vona ioe o ngaru hateka e huriki a murimuri nau i manga ioe o ngaru iau.

²⁴“Tata, a ngaru e huriki ra o habi nau ri gi made turagu na tanga ga made vona, ri gi masia a nibagetu nau, ra bagetuanga o habia nau, a vuhuna o ngaru iau muga na malala ni ratarike.

²⁵“Tata, ioe o malamala, e huriki a bakovi a ngatavine na malala i uka ma ri lohoka vomu, pali iau a lohoka vomu. E huriki a tara nau ri lohoka vona ioe o rudu iau a valai. ²⁶A vakasiri ria ne vomu, ioe a bakovi navai. Muri bara vakasiri tabu ioe ne ria, lakea ioe bara o ngaru ria i manga a hini o ngaru iau, lakea iau bara made turane ria.”

E Isu Ni Lakavu

(Mateo 26:47-56; Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53)

18 ¹Na tahuna e Isu i vasileki lobo, i vano turane huriki a murimuri, ri padikudu na Maloku ne Kidron. Na tabeke mule lokovonga i tahoka a hania na oliv, lakea ri lokovonga.

²E Iudas, ra bakovi i habi e Isu na limane huriki a pile, i lohoka vona a hania iea, a vuhuna i balaka kupo e Isu i vapopo vonga turane huriki a murimuri vona. ³Lakea e Iudas i tuli e huriki a tara na nugumaheto turana e huriki a bolekoru na prister dagi, a Pariseo, ri lakea vona a hania iea. Ri bole a bombom, a lam, a lebo na vabinga.

⁴E Isu i lohoka vona a maki ta ge bele vona, lakea i pagitala i nana ria, “E rei a viri mu virokanea?”

⁵Ri koli, ri ta maea, “E Isu o Nasaret.”

E Isu i ta rike, i ta maea, “Iau kunana.” (E Iudas, ra bakovi i lohople e Isu, i pesi turane ria vonga.) ⁶Na tahuna e Isu i ta maea, “Iau kunana,” ri karuku hamule, ri boru puru.

⁷Lakea e Isu i nana tabu, “E rei a viri mu virokanea?”

Ri ta maea ria, “E Isu o Nasaret.”

⁸E Isu i koli, i ta maea, “A taki mua pali, iau kunana. Mua mu ngaru ni bole iau, mu taparaki e huriki a bakovi nga ri gi vano.” ⁹^II ta maea, ge bele muholi a ngava i taki muga, i ta maea, “E huriki a bakovi o habi nau, i uka tara viri ge velu.”

¹⁰Muri e Simon Petrus i lalu talea a bainat vona, i palakudua a talingana vora na prister i muga ne huriki a prister, ra talingana a kanena. (A rana vora iea e Malkus.)

¹¹^mLakea e Isu i takia e Petrus, i ta maea, “O ru mulea a bainat vomu! O luhoi navai, i uka ma ga bole a nimadihi e Tata ge habia nau?”

¹²Muri e huriki a nugumaheto turana ubu ne ria, e huriki a bolekoru ne huriki a Iuda ri lakavua e Isu. Ri kolotatea, ¹³ri turari lakea ne Anas,

¹ 18:9 Ion 17:12 ^m 18:11 Mat 26:39

e lahuane Kaipas, ra prister i muga ne huriki a prister lobo na pida iea. ¹⁴E Kaipas ra viri i vakalohoka muga e huriki a Iuda i taki ria bara i kamumu hateka a bakovi ala taku kunana ge mate, ge bole a murine huriki lobo.

E Petrus i Nana Rovi ne Isu

(*Mateo 26:69-70; Markus 14:66-68; Lukas 22:54-57*)

¹⁵E Simon Petrus, turana murimuri tara,^o ru muri ne Isu. A prister i muga ne huriki a prister lobo i lohoka vona a murimuri iea, lakea i dili turane Isu na mataruma na prister iea. ¹⁶Pali e Petrus i dava polovavo, tabukoi na logo. Ra murimuri i lohoka vona a prister i muga ne huriki a prister lobo, i hamule pori, i ta turana ngatavine i matakari a logo. Muri i tuli dilia e Petrus.

¹⁷Lakea a vora ngatavine i matakari a logo i nanea e Petrus, i ta maea, “Toe tara, ioe a murimuri vona?”

Pali e Petrus i lavuni, i ta maea, “I uka.”

¹⁸I piu hateka a hini, lakea e huriki a vora, a bolekoru ri tunua a kanono, ri pesi haluia, ri hua. E Petrus tara i pesi turane ria, i hua a kanono.

A Prister Dagi i Nanea e Isu

(*Mateo 26:59-66; Markus 14:55-64; Lukas 22:66-71*)

¹⁹Lakea a prister i muga ne huriki a prister lobo i nanea e Isu ne huriki a murimuri vona, na maka ngava i tovo e huriki vona.

²⁰E Isu i koli, i ta maea, “Na tahuna a habi a ngava, a pesi kavakava kunana. A tovo bala pololilo na maka roho na vaponga, pololilo na roho na Vure, e huriki a Iuda ri vapopo bala vonga. I uka ma a made kapiloho a tovo e huriki. ²¹I navai mu nana iau? Mu nana e huriki ri longo iau. Muholi hateka, ri lohoka vona a maka ngava a taki.”

²²Na tahuna e Isu i taki a ngava nga, a bolekoru tara na prister i muga ne huriki a prister lobo i tahatea, i ubia na dumematana, i ta maea, “Naha ni koli mavonga a ngavana prister dagi.”

²³E Isu i koli, i ta maea, “Iau bara taki a ngava i hale mu puka talea ngane. Pali iau bara taki a ngava i muholi, i navai o ubi iau?” ²⁴Muri e Anas i rudua ge lakea na prister i muga ne huriki a prister lobo, a rana e Kaipas. A limane Isu i tabana ni kolotata.

²⁵Na tahuna e Simon Petrus I pepesi i hua a kanono lakea ni nana, “Toe tara a murimuri na bakovi iea?”

Pali e Petrus i lavuni, i ta maea, “I uka.”

²⁶Lakea a vora na prister i muga ne huriki a prister lobo, a kabu na bakovi i palakudua e Petrus a talingana, i gege, i ta maea, “Toe tara, a

ⁿ 18:14 Ion 11:49-51 ° 18:15 A murimuri iea, e Ioanes.

matai ioe o turana na hania.” ²⁷Pali manga a hini muga e Petrus i lavuni tabu. I malaviriri kunana a kureko i vakatubu ni tangi.

E Isu i Pesi na Matane Pilato

(Mateo 27:2,11-14; Markus 15:1-5; Lukas 23:1-7,13-15)

²⁸Muri e huriki a Iuda ri tuli talea e Isu na ruma ne Kaipas, ri tulia i lakea na ruma dagi na bakovi o Rom ra i matakari vonga. I hatelanga pali a hini, lakea e huriki a Iuda i uka ma ri dili na ruma dagi, a vuhuna ri koi ri gi katoki na matana Vure, bara ri keri ni kani a kinani na Habu na Nipagepolo. ²⁹Lakea e Pilato i pori mai ria, i nana, “A ra ngava mu padi virihia vona a bakovi iea?”

³⁰Ri koli ri ta maea, “Ra bakovi iea, ge ia a bakovi kamumu, i uka ma mi gi tuli vilia vomu.”

³¹^qLakea e Pilato i koli, i ta maea, “Mu vano mu pelekadoa na vinara ne mua.”

Pali e huriki a Iuda ri marikoi, ri ta maea, “I uka. A vinara ne mua e huriki a Rom, i taki i uka ma mi gi rabalaki a viri.” ³²^rRi ta maea, ge bele muholi a ngavane Isu i ratea muga na tahuna i ta muga vona ge mate navai.

³³E Pilato i hamule dili tabu na ruma dagi vona, lakea i galea e Isu, i nanea, “Ra ioe, i muholi ioe a hariki ne huriki a Iuda?”

³⁴Lakea, e Isu i nanea e Pilato, “Ra ngava o nana vona, i valai na niluhoi vomu, o i tahoka tara viri i taki ioe vona?”

³⁵^sE Pilato i koli, i ta maea, “Ioe, o luhoi ge iau a Iuda? E huriki a viri vomu, e huriki a prister dagi ri tuli valai ioe koea. A ra naro hale o ratea?”

³⁶E Isu i ta rike, i ta maea, “A harikianga nau i uka ma a maki na malala. Pali a harikianga nau ga maki na malala, e huriki a vora nau bara ri gege, ri vaubi, e huriki a Iuda i uka ma ri gi lakavu iau. Pali a harikianga nau i uka ma a maki na malala.”

³⁷Lakea e Pilato i ta maea, “I mavonga, ioe a hariki, e?”

E Isu i koli, i ta maea, “O ta muholi na tahuna o gale iau a hariki. I muholi ngi, iau ni poda ga ratea a leho iea. A puru valai na malala ga vakalongo a ngava muholi. E huriki ri ngaru a ngava muholi, bara ri longo mai iau.”

³⁸Lakea e Pilato i nanea, “I navai a ngava muholi?”

E Pilato i Longo Ni Gi Rabalaki e Isu

(Mateo 27:15-31; Markus 15:6-20; Lukas 23:13-25)

Muri e Pilato i pagitala mai e huriki a Iuda, i ta maea, “Iau i uka ma a matavisia vona tara rabu hale ge ratea a bakovi iea. ³⁹Pali si gi muri mai

^p 18:27 Ion 13:38 ^q 18:31 Ion 19:6-7 ^r 18:32 Ion 3:14; 12:33 ^s 18:35 Ion 1:11

a naro ne mua hosi, na tahuna iea na Habu na Nipagepolo bara si bole talea na bavi tara bakovi hale. Pali mua mu ngaru ga bole talea a ‘hariki ne huriki a Iuda?’”

⁴⁰Ri gale dagi ri ta maea, “I uka, ge nahea ia! O habia ne mia e Barabas!”^t

19 ¹Muri e Pilato i taki e huriki a nugumaheto ri gi lagua e Isu. ²“Ri lagu lobo, muri ri kou a barakau i manga a tama, ri vakakubea vona. Ri vakarodoa vona a varakia kuakua, ge mata manga a hariki. ³Muri ri padikedea, ri ta maea, “Haro hariki ne huriki a Iuda!” Muri ri rabalea a dumematana.

⁴E Pilato i pagitala tabu, i taki e huriki a Iuda, “Mu mata valai, a habia mua a bakovi iea! Ngane ga vakalongo mua, i uka tara maki hale ge ratea.” ⁵Na tahuna e Isu i pagitala i kubea a tama ni rata na barakau, i rodoa a varakia kuakua, lakea e Pilato i taki ria, “Mu masia a bakovi iea!”

⁶Na tahuna e huriki a prister dagi, turane huriki a bolekoru, ri masia e Isu, ri gale tala ri ta maea, “O paditanea na kai tavalavala! O paditanea na kai tavalavala!”

Pali e Pilato i koli, i ta maea, “Mu bolea, mu paditanea na kai tavalavala! Pali iau i uka ma a puruvisia vona tara maki hale ge ratea ge vurua vona.”

⁷Pali e huriki a Iuda ri ta hinituhana, ri ta maea, “Mi tahoka tara vinara. A vinara iea i taki ra bakovi iea ge mate, a vuhuna i takia ta ia a Tuna Vure.”

⁸Na tahuna e Pilato i longoa a ngava iea i mangenge hateka, ⁹lakea i hamule dili na ruma, i nanea e Isu, “I vai a hini o valai vona?” Pali e Isu i uka ma i koli. ¹⁰Lakea e Pilato i ta maea, “I navai o longo vulai? Ioe o uka ma o lohoka nau? Iau a tahoka a nitora ni kori ioe bara o pagitala, o ni paditanea ioe na kai tavalavala na ningaru nau.”

¹¹“E Isu i koli, i ta maea, “A Vure a viri i habi a nitora vomu. Ia i uka ma ge habia vomu a nitora iea, i uka ma go tahoka a nitora ni rabalaki iau. Pali a viri i habi iau na limamu, a naro hale vona i dagi hateka na naro hale vomu.”

¹²“Na tahuna e Pilato i longoa a ngava iea i toni ni taparakia e Isu ge vano. Pali e huriki a Iuda ri gale dagi, ri ta maea, “Ioe bara o taparakia a bakovi iea ge vano, i uka ma ioe a turane Kaiser tabu. A viri i takia ta ia a hariki, ia a pile ne Kaiser.”^y

^t 18:40 E Barabas a bakovi ni panaho, ni vaubi turana e huriki a Rom. I ngaru e Israel ge matakari mulea, i koi e huriki a Rom ri gi matakari e huriki a Iuda. ^u 19:2 Luk 23:11
^v 19:9 Mat 27:12 ^w 19:11 Ion 10:18; Apo 2:23; Rom 13:1 ^x 19:12 Luk 23:2; Apo 17:7
^y 19:12 E Kaiser, ia a hariki ne huriki a Rom.

¹³Na tahuna e Pilato i longoa a ngava iea, i tuli talea e Isu, i made puru na gula na mari na nipelekado na tabeke tara ni gale e Kedo Kei, na nita Aram ni gale e Gabata. ¹⁴Ra parava iea a parava ni kisi puru a maki ni kani na Habu na Nipagepolo. Ngane a kuru haro.

Lakea e Pilato i taki e huriki a Iuda, i ta maea, “Mu masia a hariki ne mua.”

¹⁵Pali ri gale tala ria, ri ta maea, “O rabalakia! O rabalakia! O paditaea na kai tavalavala!”

Lakea e Pilato i nana ria, “Mu ngaru ga paditaea na kai tavalavala a hariki ne mua?”

E huriki a prister dagi ri koli mule, ri ta maea, “Mi uka a hariki. A hariki ne mia e Kaiser kunana, ra hariki o Rom.”

¹⁶Ngane e Pilato i longo, i habia ne ria e Isu, ri gi paditaea na kai tavalavala. E huriki a nugumaheto ri tuli poloa e Isu.

E Isu Ni Paditata na Kai Tavalavala

(Mateo 27:32-44; Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43)

¹⁷E Isu i kalohoa a kai tavalavala vona, i lakea mai a Tanga na Tuhana Gigi, na nita Aram ni gale e Golgota. ¹⁸Na tahuna ri bele vonga ri paditaea na kai tavalavala turana bakovi ala rua. A bakovi tara i tavore na maurine Isu. A bakovi tara i tavore na kanena.

¹⁹Muri e Pilato i herea a nita vakalohoka, i habia na bakovi tara, i topia na kai tavalavala. A nita ni here i maea, “E Isu o Nasaret, a Hariki ne Huriki a Iuda.” ²⁰E huriki a Iuda ri ala kupo ri gia a nita vakalohoka iea, a vuhuna a tanga ni paditata e Isu vona i tabukoi o Ierusalem. A nita vakalohoka ni here na nita Aram, na nita Latin, na nita Grik. ²¹E huriki a prister dagi ne huriki a Iuda ri koi, ri takia e Pilato ri ta maea, “Naha ni here mavongea, ‘A hariki ne huriki a Iuda.’ O here maea, ‘I taki ta ia a hariki ne huriki a Iuda.’ ”

²²Pali e Pilato i koli, i ta maea, “A ngava a here pali, i uka ma ga puloa.”

²³Na tahuna e huriki a nugumaheto ri paditata loba e Isu, ri bole a varakia vona, ri vaveru na tabekena i va. Pali a padirodo vona pololilo ni rahi bolabola,

²⁴^zlakea ri ta maea, “Nahea si gi rapea. Si varangi vona na rihiva na satu. A viri ge maragisi, bara i bolea.”

Na tahuna ri ta maea, a ngava ni here puru hosi na Hinere i bele muholi. A ngava iea i maea,

“Ri vaveru vona a varakia nau.

Ri varangi vona a padirodo nau na rihiva na satu.”

^z 19:24 Sng 22:18

Lakea e huriki a nugumaheto ri rata mavonga kunana. ²⁵ ^aE Maria kinane Isu, e tarine kinana, e Maria girihine Klopas, e Maria Magdala to pesi tabukoi na kai tavalavala ne Isu, to matanono. ²⁶ ^bNa tahuna e Isu i matai e kinana turana murimuri i ngaru hatekea ru pesi tabukoi, lakea i takia e kinana, “Nana, ra bakovi iea e tumu.” ²⁷ Muri i takia a murimuri, i ta maea, “Ra ngatavine iea e kinamu.” I vakatubu na parava iea ngane, a murimuri iea i matakaria e Maria.

E Isu i Mate

(*Mateo 27:45-56; Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49*)

²⁸ ^cNgane e Isu i lohoka vona a leho vona i lobo pali, lakea i ta maea, “Tau a marohu.” I ta maea ge bele muholi a ngava ni here puru hosi na Hinere. ²⁹ ^dA ulo i vona a vain vagole i tabuli tabukoi, lakea e huriki a nugumaheto ri bolea a niduvi, ri lutua na vain nami hurari, ri kolotatea na rahana kai a hisop, ri toto rikea, ri vakadame e Isu vona. ³⁰ ^eE Isu i dame lobo a vain, lakea i ta maea, “I lobo.” I taki lobo a ngava iea, i marave puru a lohona, i mate.

A Nugu Maheto i Padia a Kamagane Isu

³¹ ^eMuri e huriki a Iuda ri nanea e Pilato ri gi ubi putu a vahane Isu turana bakovi ala rua nga, ni gi paru tala tou na kai tavalavala. Ri nana mavongea a vuhuna kuduvi a Parava Nimalo. Ra Parava Nimalo iea a parava dagi hateka, lakea e huriki a Iuda ri koi vona a podane tou ge tavore na kai tavalavala. ³² Lakea e huriki a nugumaheto ri vano ri ubi putu a vahana bakovi ala rua, ra ni paditata turane Isu. ³³ Pali na tahuna ri bele ne Isu, ri masia i mate pali, lakea i uka ma ri ubi putu a vahana. ³⁴ Pali a nugumaheto tara i padia na maheto a kamagane Isu, i maguru tala malaviriri a dara a naru. ³⁵ ^fRa bakovi i matai a dara a naru i maguru tala, i vakalongo e huriki. A ngavana i muholi. I lohoka vona a hini i taki i muholi, i vakalongo mua, lakea mua ranga mu gu luhoi tora. ³⁶ ^gRa maka naro nga i bele ge ramai a ngava ni here puru na Hinere i ta maea, “I uka tara tuhana ge maputu.”

³⁷ ^hA ngava tara ni here puru na Hinere i ta maea, “Ri gi matanonoa a viri ni padi.”

E Isu Ni Tanu

(*Mateo 27:57-61; Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56*)

³⁸ Muri e Iosep o Arimatea i vano i nanea e Pilato ge bolea a podane Isu. E Iosep a murimuri ne Isu, pali i uka ma i vakasiri kavakava ia, a

^a 19:25 Mat 27:55-56 ^b 19:26 Ion 13:23 ^c 19:28 Sng 22:15 ^d 19:29 Sng 69:21

^e 19:31 Vin 21:22-23 ^f 19:35 Ion 21:24 ^g 19:36 Nim 12:46; Gi 9:12; Sng 34:20

^h 19:37 Sek 12:10; Kap 1:7

vuhuna i mangenge ne huriki a Iuda. E Pilato i longo vona ge bolea a podane Isu, lakea e Iosep i vano i bolea. ³⁹E Nikodemus, ra bakovi i valai ne Isu na rodo, ia tara i turana. E Nikodemus i bole vilia a mangisipa ni vuli na totona kai a mir, a kai a aloe, a nimavana i 30 kilo. ⁴⁰Ru vano, ru bole purua a podane Isu, ru biria na mangisipa, ru bolea a lavalava karaba, ru bunua a podana. Ru muri mai a naro hosi ne huriki a Iuda na viri i mate. ⁴¹Na tabeke ni paditata e Isu vona na kai tavalavala, i tahoka tara hania. Pololilo na hania iea i tahoka tara babe ni keli puru karaba. I uka ma ni tanu a viri vona ma. ⁴²Ru vakatabulia vonga a podane Isu, a vuhuna i popote ge rolo a haro, pali a parava iea, a parava ni kisi puru a maki ni kani na Habu na Nipagepolo, ra habu ne huriki a Iuda.

E Isu i Mahuri Mule na Matenga

(Mateo 28:1-8; Markus 16:1-8; Lukas 24:1-12)

20 ¹Na hatelanga pokopoko na mugana parava na vik, i tabana ni rodo a hini, e Maria Magdala i lakea na babe turana ranga ngatavine, ri masia a kedoni kule tala na matana babe. ²Lakea i nunu hamule i vakalongo e Simon Petrus turana murimuri tara, ra i ngaru hatekea e Isu. Lakea i taki rua, i ta maea, “Ni bole tala pali na babe a podane Bakovi Dagi, pali ngane i uka ma mete lohoka vona ni ru vai!”

³Lakea e Petrus turana murimuri iea ru nunu lakea na babe. ⁴A murimuri tara i redea e Petrus, i bele muga na babe. ⁵I tuku dili i matai a maka lavalava i tabuli, ra ni bunu e Isu vona. Pali i uka ma i dili. ⁶Muri e Simon Petrus, ra i nunu muri vona, i bele, i dili liu na babe, i matai a lavalava i tabuli vonga, ⁷turana lavalava ni bunu a gina vona. Ra lavalava ni bunu a gine Isu vona ni pilu kamumu, ni ru here. ⁸Muri a murimuri, ra i bele muga, i dili. I matai a maki nga, lakea i luhoi tora. ⁹Pali i uka ma i matakilaka vona ma a ngava ni here puru na Hinere i taki e Isu ge mahuri mule na matenga. ¹⁰Muri ru hamule lakea na tanga ne rua.

E Isu i Bele ne Maria Magdala

(Mateo 28:9-10; Markus 16:9-11)

¹¹Pali e Maria i pesi polovavo na babe i tangi. Na tahuna i tangi, i tuku dili na babe. ¹²I matai a agelo ala rua, ru rodo a varakia keakea, ru made vona a hini ni ru a podane Isu vona. I made na murina gina tara, i made na murina vahana tara.

¹³Lakea ru nanea, “Ngatavine, i navai o tangi?”

Lakea i koli, i ta maea, “I ranga e huriki ri bolea a podane Bakovi Dagi nau, pali i uka ma a lohoka vona i vai a hini ri rua vona.” ¹⁴I ta lobo, lakea i ngala kapulo i masia e Isu i pesi, pali i uka ma i matakilalea.

ⁱ 19:39 Ion 3:1-2 ^j 20:9 Apo 2:24-32; 1Ko 15:4 ^k 20:14 Luk 24:16; Ion 21:4

¹⁵Lakea e Isu i nanea, “Ngatavine, i navai o tangi? E rei a viri o matakanea?”

A ngatavine i luhoi ta ia a matakari na hania, lakea i takia, “Bakovi, ge ioe a viri o bolea, o taki iau vona a hini o rua vona, ga vano ga bolea.”

¹⁶Lakea e Isu i galea a rana, i ta maea, “Maria.”

Lakea e Maria i matanonoa, i gale tala na nita Aram, i ta maea, “Raboni!” I manga a “Mari ni tovo.”

¹⁷Lakea e Isu i takia, i ta maea, “Naha ni nugu iau, a vuhuna i uka ma a hamule lakea ma ne Tata. Pali ngane o hamule lakea ne huriki a turagu, o taki ria, ‘Iau ga hamule lakea ne Tata ne Tamane mua, na Vure nau a Vure ne mua.’”

¹⁸Lakea e Maria Magdala i hamule lakea ne huriki a murimuri i vakalongo ria, i ta maea, “Iau a masia a Bakovi Dagi.” Muri i vakalongo ria vona a ngava e Isu i taki ia vona.

E Isu i Bele ne Huriki a Murimuri Vona

(Mateo 28:16-20; Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49)

¹⁹Na malunga na parava iea, a mugana parava na vik, e huriki a murimuri ri made vapopo pololilo, ri tukari a logo a vuhuna ri mangenge ne huriki a Iuda. E Isu i bele, i pesi na kurukurune ria, i ta maea, “Mu made na nivalemu!” ²⁰“I taki lobo a ngava nga, lakea i vakasiri ria vona a limana i rua, a kamagana. Na tahuna ri masia e Bakovi Dagi, ri pitei hateka vona.

²¹Lakea e Isu i taki tabu ria, i ta maea, “Mu made na nivalemu. Iau a rudu mua i manga e Tata i rudu iau.” ²²I ta mavonga lobo, lakea i bango taho ria, i ta maea, “Mu bolea a Hanu Kiripiripi. ²³“Na tahuna mu puga vuroki a naro hale ne huriki, a naro hale ne ria ni puga. Pali na tahuna i uka ma mu puga a naro hale ne ria, a naro hale ne ria i uka ma ni gi puga.”

E Isu i Bele ne Tomas

²⁴Na tahuna e Isu i bele taho e huriki a murimuri, a turane ria tara i uka ma ia vonga. Ra bakovi iea e Tomas, a rana tara e Boge. ²⁵E huriki a murimuri ranga ri takia, ri ta maea, “Mi masia pali e Bakovi Dagi!”

Lakea e Tomas i taki ria, i ta maea, “Iau bara matai a harena nil na limana, bara nugu a harena nil na kukulimagu, bara ru dili a limagu na kamagana, bara luhoia a ngavane mua i muholi.”

²⁶A parava i polorua i lobo, e huriki a murimuri ri vapopo tabu na ruma. E Tomas i turane ria ngane. A maka logo ni tukari lobo, pali e Isu i valai, i pesi na kurukurune ria, i ta maea, “Mu made na nivalemu!”

²⁷Muri i takia e Tomas, i ta maea, “O matai a limagu, o rua koea a

¹ 20:17 Rom 8:29; Hib 2:11-12 ^m 20:20 Ion 16:22; 1Ion 1:1 ⁿ 20:23 Mat 16:19

kuku limamu. O toto vilia a limamu, o ru dilia na harena maheto na kamagagu. Naha ni loho rua, o luhoi tora.”

²⁸Lakea e Tomas i koli, i ta maea, “Bakovi Dagi nau, Vure nau!”

²⁹°Muri e Isu i takia, i ta maea, “Ngane o luhoi tora iau, a vuhuna o matai iau. Pali e huriki i uka ma ri matai iau, pali ri luhoi tora iau, a nipitei ne ria bara i dagi hateka.”

³⁰E Isu i rata a maka nivakasiri i kupo tabu na matane huriki a murimuri, pali i uka ma ni here puru na raukea iea. ³¹°Pali a here puru a maka ngava nga, mu gu luhoi torea e Isu ia e Kristo, a Tuna Vure. Lakea na tahuna mu luhoi torea, bara mu bole a nimahuri vakaroro na rana.

E Isu i Luve Tabu ne Huriki a Murimuri

21 ¹Muri e Isu i luve tabu ne huriki a murimuri vona na dahana darilomu e Tiberius. A niluve vona i maea. ²I ranga e huriki a murimuri ri made palupu: e Simon Petrus, e Tomas a rana tara e Didimas, e Nataniel na tanga e Kana o Galili, e tune Sebedi ala rua, turana murimuri ala rua tabu. ³°Lakea e Simon Petrus i ta rike, i ta maea, “Iau ga ru a vuko.”

Ri ta maea ria, “Te vano.”

Lakea to rike na posi to vano. Pali na rodo iea ri ngopu.

⁴Na hatelanga pokopoko e Isu i pesi lilo na roa, pali na tahuna e huriki a murimuri to masia, i uka ma to matakilalea. ⁵I gale tala, i ta maea, “O turagu mai, moto lakavu visi a manu o i uka?” To koli, to ta maea, “I uka.”

⁶Lakea i taki tou, “Mu ru puru tabua a vuko na tabeke na kanena posi, bara moto lakavu visi a manu.” To ru puru tabua a vuko. Na tahuna to vakatubu ni lalu rikea, to keru, a vuhuna i kupo hateka a manu to koro.

⁷°Muri a murimuri, ra i ngaru hatekea e Isu, i takia e Petrus, i ta maea, “Ra bakovi iea e Bakovi Dagi!” Na tahuna e Simon Petrus i longoa, i malaviriri kunana i rea vona a lavalava vona, a vuhuna i kali purua, lakea i to puru na dari i huru dili na roa. ⁸Pali e huriki a murimuri ranga to vore muri, to lalua a vuko i vonu vona manu. A roa i uka ma i basi. I 100 mita kunana. ⁹Na tahuna to dili, to masia a kanono i kara puru pali, i tabuli langa vona a manu, a bret ne Isu.

¹⁰Lakea e Isu i taki tou, “Moto bole valai ranga manu moto lakavu.”

¹¹°Lakea e Simon Petrus i rike na posi, i lalu dilia na lavu a vuko. I vona a maka manu dagi i 153! To luhoi ta ge marape a vuko, pali a vuko i uka ma i marape. ¹²Lakea e Isu i taki tou, “Moto valai moto kani.” To mangenge ni nanea, “Ioe e rei?” To lohoka vona ia e Bakovi Dagi. ¹³E Isu

° 20:29 1Pe 1:8 ° 20:31 Ion 3:15; Rom 1:17; 1Ion 5:13 ° 21:3-6 Luk 5:4-7

° 21:7 Mat 14:29; Ion 13:23 ° 21:11 Luk 5:6

i veru a bret ne tou. Muri i veru tabu a manu. ¹⁴Ngane i balaka tolu e Isu i bele ne huriki a murimuri vona, muri na tahuna i mahuri mule na matenga.

E Petrus Ge Matakari a Maka Sipsip ne Isu

¹⁵Na tahuna to kani lobo, lakea e Isu i nanea e Simon Petrus, “Simon tune Ioanes, re huriki nga ri ngaru iau. Pali ioe o ngaru hateka iau?” I koli, i ta maea, “Bakovi Dagi, muholi hateka, o lohoka vona iau a ngaru ioe.” Lakea e Isu i takia, “O vakani a maka tuna sipsip nau.”

¹⁶“Muri e Isu i nana tabua, “Simon tune Ioanes, ioe o ngaru muholi iau?”

I koli, i ta maea, “Bakovi Dagi, i muholi, o lohoka vona iau a ngaru ioe.”

Lakea e Isu i taki tabua, “O matakari a maka sipsip nau.”

¹⁷I balaka tolu ngane e Isu i nanea, “Simon tune Ioanes, ioe o ngaru iau?”

Lakea e Petrus i kide tala, a vuhuna e Isu i nana balaka tolu, “Ioe o ngaru iau? Lakea e Petrus i takia e Isu, i ta maea, “Bakovi Dagi, o lohoka vona a maki lobo, o lohoka nau a ngaru ioe.”

Lakea e Isu i takia, “O vakani a maka sipsip nau.” ¹⁸A taki muholi ioe, na tahuna o riau vona, o vakabagetu mule ioe, o laho lakea vona a hini o ngaru ni lakea vona.”

Pali na tahuna o gare, bara o toto rike a limamu, bara ni vakabagetu puru, ni tuli lakea na hini i uka ma o ngaru ni lakea vona.” ¹⁹“E Isu i takia a ngava iea ge vakalongo e Petrus ge mate navai, ge habi a rana dagi na Vure vona. Muri i takia, “O muri nau.”

²⁰“Muri e Petrus i matagege, i masia a murimuri i ngaru hateka e Isu i muri ne rua. (Ra bakovi iea, ra viri i doge rike ne Isu na vaponga na malunga rira, i nanea e Isu na viri ge habia na limane huriki a bakovi hale.) ²¹Na tahuna e Petrus i masia a bakovi iea, i nanea e Isu, “Bakovi Dagi, pali a bakovi iea ge mate navai?”

²²E Isu i koli, i ta maea, “Iau bara ngaru ia ge mahuri, ge harena na tahuna ga hamule valai vona, i uka ma a maki vomu. O muri nau kunana.”

²³Lakea e huriki a murimuri ri vakalongo lae pololilo ne ria a nita na bakovi iea i uka ma ge mate. Pali e Isu i uka ma i takia i uka ma ge mate. A ngava i taki kunanea i maea, “Iau bara ngaru ia ge mahuri ge harena na tahuna ga hamule valai vona, i uka ma a maki vomu.”

²⁴“Ra murimuri iea kunana i vakalongo a maka ngava, muri i here puru. Si lohoka vona a maka ngava i vakalongo i muholi.

¹ 21:14 Ion 20:19,26 ^u 21:16 Apo 20:28 ^v 21:19 Mat 16:24-25; 2Pe 1:14

^w 21:20 Ion 13:23-25 ^x 21:24 Ion 19:35

²⁵ʻA maka maki e Isu i rata i kupo hateka. Ra maka maki nga bara ni here puru lobo na puhu na raukea, a luhoi kilala a malala ne hita bara i uka hini ge kara si gi ru a maka puhu na raukea vona, bara ri kupo hateka.